

DĚJINY PIARISTICKÉ KOLEJE V OSTROVĚ 1666–1739

VÁCLAV BARTŮŠEK

Ve sborníku *Paginae historiae* jsme nedávno v souvislosti s výročím 300 let od založení piaristické koleje v Rastattu stručně připomínali také založení piaristické koleje v Ostrově, kde oslavili v roce 2016 již 350. výročí příchodu piaristů do této lokality.¹ Je proto velmi vhodné připomenout události nejen průběhu založení koleje a piaristických škol v Ostrově nad Ohří, ale i celý její vývoj, alespoň do školských reforem Marie Terezie v roce 1778. Blahodárná vzdělávací a kulturní činnost piaristů se totiž projevovala nejen v Ostrově, ale i v celém širším okolí. Úzce se propojovala s činností piaristického řádu nejen ve střední Evropě, zejména v 17. a 18. století, kdy piaristé ze středoevropských provincií udržovali se svými generály v Římě intenzivní kontakty.

Z toho, co bylo v minulém roce řečeno, znovu připomeňme a doplníme základní informace. Roku 1666 za piaristického provinciála P. Carola Pessaua a S. Maria (*1625 Falkenstein, Rakousko, †29. 5. 1681 Mikulov, provinciál provincie Germania 1662–1668 a 1671–1674) došlo za podpory vrchnosti a po jednáních s generálem piaristického řádu v Římě P. Cosmusem Chiarou a Jesu Maria (*16. 12. 1616 Bisachien, Itálie, †2. 3. 1668 Řím) k pozoruhodnému založení koleje v Ostrově u Karlových Varů z odkazu majitelky panství paní Anny Magdaleny, významné pro blízkost v Evropě oblíbeného lázeňského střediska.² Piaristé mohli v blízkých Karlových Varech vyjednávat a navazovat rozmanité kontakty s předními zástupci z řad šlechty i tehdejších církevních, kulturních a politických činitelů. Karlovy Vary mohli využívat při jednáních o zakládání různých kolejí.³ Řádoví představení zde snadno získali různé aktuální informace, např. o pohybu císařské rodiny nebo činnosti císařského dvora. Šlo o kolej v německém jazykovém prostoru, která se však nenacházela v prostoru německé říše na rozdíl od později založené koleje v Rastattu.⁴

1 Bartůšek, Václav: Co mohou prozradit české archivní prameny o piaristické koleji v Rastattu v letech 1715–1778. *Paginae historiae* 24/1, 2016, s. 47–77.

2 O nadacích nejnověji Holý, Martin: *Vzdělanostní mecenát v zemích České koruny (1500–1700)*. Praha 2016, s. 80, 117, 126, 263 a 264, který stručně zmiňuje i zdejší vzdělanostní tradice.

3 Jako tomu bylo např. při založení piaristické koleje v Benešově u Prahy v roce 1703.

4 Bartůšek, Václav: Co mohou prozradit, s. 47–77.

Vymezení etap vývoje piaristické koleje a škol v Ostrově

Jednou z nejstarších piaristických kolejí v Čechách byla piaristická kolej v Ostrově nad Ohří (u Karlových Varů). Byla třetí fundací na území Čech a první kolejí, která působila v na území s drtivou převahou německy mluvícího obyvatelstva⁵. Celkově byla sedmým domem zde založeným piaristy ve střeoevropské řádové provincii *Germania*.⁶ K jejímu založení došlo v roce 1666. Po úspěšném založení můžeme dějiny koleje v její 1. vývojové etapě (do roku 1778) rozdělit do tří období, z nichž první připadá na vyličení osudu piaristického domu a škol v 17. století, další by se pak týkalo působení škol v 1. polovině 18. století a třetí 2. poloviny 18. století se školskými reformami rakouské panovnice Marie Terezie, kdy došlo k pozastavení gymnaziální výuky v Ostrově, kde došlo pouze k podpoře zreformovaných hlavních škol, tedy linie elementárních škol.⁷

Vzhledem k rozsahu látky se budeme zabývat prvními dvěma obdobími. Ta představují růst i rozkvět ústavu v baroku. Podobně tomu bylo i jinde na školách v českých zemích.⁸ Zatímco období 17. století je jaksi přirozeným vývojem ustaveno o něco pevněji, je třeba v 18. století toto vymezení i upřesnit na základě nejdůležitějších pramenů, kterými jsou úřední rukopisné katalogy studentů gymnázií i základních škol z 18. století. Proto byl jako poslední rok druhé etapy vybrán letopočet 1739, kdy rukopis končí. Jde o období, kdy se školské reformy zatím mohou být vidinou racionálně založených snů realně odhadujících situací, uvažujících ve vzdálené budoucnosti o krocích, kterými by mohla designovaná Marie Terezie upevnit svoji moc i odvrátit hrozící nebezpečí pro ni dosti nepříznivého vývoje.

Prameny a literatura

Pro nejstarší období piaristů v Ostrově u Karlových Varů jsou nejdůležitější historické prameny uloženy v bývalém fondu české piaristické provincie v Národním archivu.⁹ Na Moravě část fondů zůstala po nedokonalém přestěhování v polovině 19. století v Moravském zemském archivu v Brně.¹⁰ Jde o personálie v soupisech činnosti členů řádu podle provinciálem přidělených povinností v jednotlivých knihách. První svazek byl zhruba v polovině 17. století zpětně doplněn do roku 1631

5 Podrobnější vyličení dějin lokality v nejnovější české historiografii viz např. Zeman, Lubomír (red.): Dějiny města Ostrova. Ostrov 2001.

6 Diccionario enciclopedia escolapio I. Presencia de Escuelas Pías. Madrid –Salamanca 1990 (Denes I).

7 Např. nověji Vošahlíková Pavla: Rákoska v dílně lidskosti. Česká škola v 19. století očima účastníků. Praha 2016, kde jsou uvedeny též základní informace k předcházejícímu vývoji.

8 O síti středních škol v českých zemích v baroku viz nejnověji Bartůšek, Václav: Osmý div světa. Fenomén gymnázia v Rychnově nad Kněžnou od založení od reformem Marie Terezie s přesahy na začátek 19. století. Ústí nad Orlicí 2014, zvláště s. 9–34

9 Obecně viz Národní archiv (NA), fond Rád piaristů.

10 Obecně viz Moravský zemský archiv Brno (MZA), fondy E 53: Piaristé Mikulov a G 10: Rukopisy.

a dále veden do roku 1724. Na něj navázal svazek do školního roku 1779/1780, uložený v Národním archívu.¹¹ Pokračování těchto katalogů, vedených podle reformovaných školních předpisů, se znovu nachází v Moravském zemském archívu. Personální soupisy jsou důležité pro nejstarší období v 17. století, kdy se nedochovalo informace o otevírání jednotlivých tříd a ročníků zdejších škol a doklady o výuce, byť bez konkrétních údajů, můžeme čerpat jedině zde. Informace o piaristech z této doby ze seznamů uložených v italských archivech vydal po alespoň částečném zpracování historik matematiky a přírodních věd Karl A. F. Fischer.¹²

Přesné soupisy žáků piaristických škol z Ostrova nad Ohří můžeme získat až na základě pečlivého prozkoumání první dochované školní matriky od roku 1705. Byla vedena do školního roku 1739/40.¹³ Vzhledem k tomu, že šlo o školní fondy, je tento materiál uložen ve Státním oblastním archívu v Plzni.¹⁴ Kromě soupisu funkcí s uvedením obsazených učitelských míst můžeme již občas od 17. století, spíše až od jeho konce, používat některé informace a opisy dokladů z řádové úřední agendy, která byla většinou opsána, někdy však i přivázána ve dvou knihách.¹⁵ Na starší období je hlavně zaměřena první z knih. Důležité je rovněž, že je zde podchycen také materiál ke kanonickým vizitacím koleje od roku 1681. Jsou zde tedy informace o obou generálních vizitacích v roce 1685/6 i v roce 1726. Opisy protokolů generálních kapitul jsou od roku 1671 a doplňují je zápisy z lokálních kapitul i dekrety papežů a generálů řádu. Z úřední agendy koleje v Ostrově se zachovaly celkem tři knihy pečlivě uložených dokumentů. Dvě jsem tu již připomněl. Teprve třetí z nich je, jak dosvědčuje i její titulní list,¹⁶ samotným dílem kroniky piaristické koleje v Ostrově, kde se dochovaly zápisy z pokračování k roku 1716. První díl se tedy

11 Lze se vlastně o nich dozvědět na základě analogie s jinými kolejemi nebo při zápisech v jiných souvislostech, kterých se ovšem zachovalo rovněž minimum, např. i v generálním archívu v Římě, srov. Bartůšek, Václav: *Generální archiv piaristů v Římě*. Archivní časopis 50, 2000, s. 89–93; MZA, fond G 10: Rukopisy, Seznamy členů jednotlivých domů německé provincie piaristů 1631–1724, inv. č. 577, evid. č. 619; Rukopisy, Seznamy členů jednotlivých domů české provincie piaristů 1780–1836, inv. č. 576, evid. č. 618; NA, Řád piaristů (ŘPi), Seznam členů řádu (Liber provinciae Germaniae pro familiis inscribendis) 1724–1779, kn. 27.

12 Fischer, Karl, A. F.: *Verzeichniss der Piaristen der deutschen und böhmischen Ordensprovinz. Catalogus generalis provinciae Germanicae et Bohemicae Ordinis Scholarum Piarum*. München 1985, hodnocení viz Bartůšek, Václav: *Prameny a literatura pro poznávání života členů řádu piaristů a předpoklady pro vznik náhodných mystifikací v jejich biografii pro období 17. a 18. století ve střední Evropě*. In: *Metodické problémy moderní biografistiky*. Praha 2010, s. 128–138.

13 Z další doby se dochoval katalog studentů z let 1740–1789 a kniha kalkulů gymnázia 1808–1820.

14 Haubert, Jan: *Piaristé Ostrov 1666–1876*, inventář SOA Plzeň. Dnešní uložení fondu Státní oblastní archiv Plzeň (SOA Plzeň), pracoviště Klášter, fond ŘPi Ostrov, kn. 1, kart. 1. Doplnky ve fondech Vrchní úřad v Ostrově a fond Bádenská tajná dvorská kancelář v Rastattu, které se více týkají mladších dějin jsem podobně jako prameny z fondu Stará manipulace v NA zatím nezpracovával.

15 NA, ŘPi, kolej Ostrov, kn. 553 a 554.

16 NA, ŘPi, kolej Ostrov, kn. 554 a s názvem *Continuatio annalium domesticorum rec[or] P. Joannes a S. Christo, 1716–1751*.

zatím asi nikde nedochoval.¹⁷ Důležitým doplňkem knih je také aktový materiál, který se týká fundací koleje, nejen hlavní bez břemene, ale i fundací s břemenem, od místních obyvatel.¹⁸

Pro poznatky o kulturních produkcích se z konce 17. století dochoval originál divadelní hry v archivních sbírkách piaristů z Lipníku nad Bečvou.¹⁹ Z vydaných pramenů se k založení koleje v Ostrově nad Ohří vztahuje edice kroniky piaristického historika P. Bernarda Bartlíka a S. Philippo Nerio *Annales ordinis nostri*, která se dochovala částečně i v rukopisných opisech z většiny tehdejších piaristických kolejí v českých zemích, protože autor kroniky nařídil přepisování svého díla všem představeným domů v tehdejší středoevropské provincie Germanie.²⁰ Zachovala se asi desítky těchto rukopisů z různých kolejí v Čechách, na Moravě a snad na Slovensku.²¹ Přepisy prováděli většinou novici.²² Některé dokumenty jsou uloženy v zahraničních archivech. Jde především o generální archiv piaristů v Římě. Zde jsou též uloženy i materiály pro starší období dějin koleje, zasílané provinciály piaristické provincie Germanie z Mikulova do Říma.²³

Nejstarší literatura k piaristické koleji v Ostrově, vznikla necelých 50 let od jejího založení. Tehdy ji uvedl jako sedmou kolej v provincii v přehledu o vývoji piaristického řádu piaristický historik P. Daniel Podhorský (Unterberg) a S. Bar-

17 Inventář SÚA kroniku piaristické koleje v Ostrově neuvádí. Na s. 131 uvedl jako knihu řádové analýzy významného piaristy z počátku 18. století P. Bernarda Bartlíka a S. Filippo Nerio (*13. 2. 1646 Strážnice, †20. 7. 1716 Lipník nad Bečvou, asistentem generála řádu v Římě byl v letech 1703–1706, provinciálem provincie Germanie byl v letech 1706–1709), které zpracovávaly látku ze 16. a 17. století (1597–1669), kn. 542, dále uvádí dvě knihy nařízení provinciálních kapitul, kn. 543 a 544. O kronice piaristické koleje mluví jako o zcela ztracené, což uvádí i na s. 5 v seznamu desiderát. Průvodce SÚA Praha uvádí na s. 171 celkem 4 knihy historie piaristické koleje v Ostrově z let 1597–1803, z nichž jedna je kniha č. 542 (Bartlíkovy *Annales ordinis nostri*). Zjistilo se však, že pod č. 544 jsou evidovány celkem 4 svazky. (V tomto směru děkuji za laskavost paní Dr. A. Pazderové a mgr. J. Křečkové). První z nich skutečně obsahoval nařízení provinciálních kapitul. Další tři svazky, označené jako knihy 544a – 544c, však obsahovaly kronikářské zápisy charakteru poznámek v rozmezí let 1716–1873, avšak našeho období se týká pouze svazek 544a. Dnešní signatura je NA, ŘPi, kol. Ostrov.

18 NA, ŘPi, kol. Ostrov. Majetkové, fundační a školské záležitosti 1672–1876, kart 87. Opis fundační listiny viz např. SOKA Svitavy se sídlem v Litomyšli, Gymnázium Litomyšl I., inv. č. 2067, Ověřeny opis zakládací listiny koleje v Ostrově u Karlových Varů, rok 1666, kart. 31/8.

19 SOKA Pířerov, Periochy divadelních her piaristů z Lipníka, kolej Ostrov, rok 1694 (dále Lip. 1694).

20 Bartlík, Bernard: *Annales ordinis nostri*. EC 1932–1958 a ASP, 1/1977 – 5/1979. Rukopis viz např. pozn. 17, ale opisy jsou též v NA nebo v MZA v Brně.

21 Viz Bombera, Jan: První piaristé v Podolinci. Návrat k prameňom. Zborník štúdií k 350. výročiu príchodu piaristov na Slovensko, ed. Pavol Kollár. Prievidza 1992, s. 59.

22 Srov. Např. Bartůšek, Václav: Piaristická analitika a historiografie a kolej v Benešově v první polovině 18. století. Sborník vlastivědných prací z Podblanicka SVPP 48, 2008, s. 125–161.

23 Srov. Bartůšek, V.: Generální archiv piaristů v Římě, s. 89–93. Nejdůležitější byly zejména zprávy o piaristických kolejích bapř. od řádového provinciála P. Ambrosia Prachovského a S. Ludmila (*29. 5. 1626 Brno, †1686 Mikulov, provinciál provincie Germanie 1674–1680 a 1683–1686) ze třetí čtvrtiny 17. století. Podobné výkazové materiály se zasílaly do Říma ještě asi dalších sto let.

bara.²⁴ Podobně byl zaměřený piarista Josef Jaroslav Schaller na přelomu 18. a 19. století,²⁵ na něhož navázal svým rukopisným dílem hebraista Karl Fischer, někdejší student ostrovského gymnázia, který působil na počátku 19. století v Praze v univerzitní knihovně v Klementinu jako cenzor hebrejských knih a s P. Jaroslavem Schallerem spolupracoval.²⁶ Z 19. století pojednávala o dějinách koleje práce historika Wilhelma Sommera z roku 1866, tedy ke 200 letům od založení koleje,²⁷ na rozdíl od posledního zpracování historie města Ostrova, kde se spíše dějiny piaristických škol spíše přičleňují k dějinám města, které jsou hlavní složkou díla.²⁸

Velké množství informací o piaristické koleji v Ostrově přináší encyklopedická literatura. Obsahuje sdělení monografického charakteru. Připomínáme i biografická díla od 2. poloviny 18. století. Lze pokračovat maďarským piaristou přelomu 18. a 19. století P. Alexiem Horáyim k piaristickým historikům z Říma zejména ke Španělovi Thomasu Viňasovi,²⁹ někdejšímu řádovému generálovi i k historikům, kteří rovněž v čele řádu stanuli, Leodegariu Picanyolovi,³⁰ a k maďarskému historikovi, archiváři a editorovi Georgiu Sánthovi,³¹ který byl v tomto směru příkladem nejen římským historikům,³² ale jeho následníkem se stal maďarský historik, archivář, knihovník, editor

24 Bartůšek, Václav: P. Daniel Podhorsky – Podgorsberg a S. Francisco a jeho kniha o piaristech v Knihovně Národního archivu v Praze. *Bibliotheca antiqua* 2012, s. 225–230. Zde je uvedena další literatura a prameny i výskyt ve virtuální knihovně Manuscriptorium. Životopisná data P. Daniela Podhorského a S. Francisco jsou uvedena v tab. č. 1. za textem. Kurtzer Begriff von Ursprung und Aufnehmen des vor hundert Jahren vom Päpstlichen Stuhl zu Rom approbieren löblichen Ordens CC. RR. Scholarum Piarum samt einer kurzen Lebensbeschreibung des Heiligmässigen Iosephi Calasancii a Matre Dei, und seiner ersten Gesellen von Pater Daniele a S. Francisco dieses Ordens Priestern beschreiben, anjetzo aber kürtzer in Druck gegeben. Augsburg MDCCXXXII [=1732].

25 P. Jaroslava Schaller a S. Josepha (*6. 3. 1738 Konopiště, †6. 1. 1809 Praha).

26 Bartůšek, V.: Prameny a literatura. Nejnovější archivní materiály o něm lze najít v Archivu Národní knihovny v Praze a Národní pedagogické knihovny a muzea v Praze.

27 Sommer, Wilhelm: Kurtze Geschichte der Stadt Schlackenwerth in Verbindung mit dem Piaristen-Collegium. Schlackenwerth 1866. Srov. Koltai, András: Bevezetés a piarista Rend Magyarországi történetek forrásaiba és irodalmába. Budapest 2007, s. 220.

28 Město Ostrov.

29 Viñas, Thomas: Index Bio-bibliographicus CC. RR. PP. Matris Dei Scholarum Piarum Qui in Universo Ordine Pietatem, Litteras Ac Scientias Scriptis Suis Foventes Ornauerunt: Volumen 1–3. Romae 1908–1913.

30 Picanyol, L.: Brevis conspectus historico-statisticus Ordinis Scholarum Piarum. Romae: Apud curiam generaliam PP. Scolopi di S. Pantaleo, 1932; Picanyol, L.: Rerum Latinarum scriptores ex Ordine Scholarum Piarum. Romae 1956.

31 Ten byl také životopiscem 3. generála piaristického i jediného zaalpského generála řádu. Srov. Sántha, Georgius: P. Coamus Chiara a Jesu et Maria (1616–1681), tertius S. Iosephi Calasancii successor. *Historia reintegrationis plenae Ordinis Nostris*. Excerptum e commentario. *Ephemerides Calasancianae* 31, 1961; 32, 1962, s. 406–455; týž: P. Adolphus G. a S. Georgio XIII. Ordinis Scholarum Piarum praepositus generalis (1724–1730), episcopus Jaurinensis (1733–1743). Excerptum e commentario. *Ephemerides Calasancianae* 35–36, 1966, s. 195; *Diccionario Enciclopédico escolapio II. Biografias de escolapios* 1983, s. 275–276.

32 Nejznámější jsou v tomto směru edice dopisů sv. Josefa Kalasanského. Na jejich základě napsal i dílo o piaristické pedagogice. Viz Sántha, Georgy: San Jose de Calasanz obra pedagogica. Madrid 1956.

a propagátor piaristů András Koltai.³³ Cesta české literatury, kde se najdou i základní poznatky o Ostrově nad Ohří se dá sledovat od církevního historika Augustina Aloise Neumanna,³⁴ přes díla Metoděje Zemka, Jana Bombergy, Aleše Filipa³⁵ Josefa Svátka,³⁶ do současnosti k encyklopediím Milana M. Bubna³⁷ i k monografiím Milana Skřivánka,³⁸ Václava Bartůška³⁹ i novým pokračovatelům Kateřině Bobkové-Valentové a Jaroslavě Kašpárkové.⁴⁰ Příznivému vývoji v tomto směru napomáhá množství seminářů i dalších akcí, které se v tomto směru pořádají.⁴¹ Ze zahraniční literatury vydané v řádové generální kurii u piaristů v Římě je třeba zmínit výsledek dlouholeté soustavné práce italských i dalších piaristů, která vyvrcholila koncem 20. století v několika svazcích encyklopedií ve španělštině, v jejichž vydávání se však nepokračovalo.⁴² Náhradou je sborník *Archivum Scholarum piarum* s pracemi v hlavních evropských jazycích (angličtina, španělština, italština, němčina, francouzština). Vychází v Římě od roku 1972. Přináší nejen důležité ediční projekty, ale i studie o piaristech a jejich působení od předních badatelů o dějinách řádu ze země, kde piaristé působí ještě dosud.⁴³

Založení koleje v Ostrově a vývoj koleje a škol v 17. století

Velmi podrobně pojednal o založení ostrovské piaristické koleje v Ostrově nad Ohří ve svých análech piaristický provinciál a generální asistent P. Bernard Bartlík a S. Philippo Nerio ve své kronice *Annales ordinis nostri*, ačkoli se vlastně vracel k událostem téměř až po čtyřiceti letech. Bartlíkovy analýzy vznikaly totiž v Římě kolem roku 1703.⁴⁴ Dochovaly se ovšem i odkazy na jiné časopisy a edice, které

33 Koltai, A.: Bevezetés.

34 Neumann, Augustin A.: Piaristé a český barok. Přerov 1933.

35 Zemek, Metoděj – Bombera, Jan – Filip, Aleš: Piaristé v Čechách na Moravě a ve Slezsku 1631–1950. Prievidza 1992.

36 <http://knihovna.holesov.info/osobnosti-holesova/s-/svatek-josef> [20. 3. 2017].

37 Buben, Milan M.: Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích, díl III /3. Řeholní klerikové. Praha 2008.

38 Skřivánek, Milan: K osvěcenskámu pojetí a výuce dějepisu ve světle rukopisů piaristické koleje v Litomyšli. Pardubice 2008.

39 Bartůšek, V.: Osmý div; týž: Piaristé. Tradice benešovské vzdělanosti a kultury. Benešov 1995.

40 Např. na pracích v souvislosti s encyklopedií řádové historiografie a dalších projektů – viz <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/clpr54.htm> [20. 3. 2017].

41 Bartůšek, Václav: Tématika piaristů v regionální historiografii jako celek s přihlédnutím k periodikám v letech 2000–2016. SVPP 52 (v tisku), kde se uvádějí též informace o důležitých seminářích.

42 Denes I, a v *Diccionario enciclopédico escolapio II.*, *Biografías escolapios*. Salamanca 1983 (Denes II.). Heslo o koleji v Ostrově v I. dílu Denes I, s. 772 zpracoval španělský historik Claudio Vilá Palá.

43 Poslední číslo 81 vyšlo v březnu 2017. (dále ASP).

44 Piaristická analistika; Bartůšek, V.: Bernard Bartlík (1646–1716) – nejstarší strážnický historik a významný piarista. Okolo Strážnice. Sborník městského muzea ve Strážnici 2009, s. 47–60.

44 Garms, Jörg: *Materiellen zur Kunsttätigkeit der Gegenreformatorischen Orden in Österreich und anderen Ländern der Habsburgermonarchie bis 1800: VI. Das Archiv des Piaristenordens* (Fortsetzung). *Römische historische Mitteilungen* 41, 1999, s. 189–222, Ostrov na s. 195–197, obr. 14–16; viz též Pascucci, Simonetta: *Architetti e progettisti nel cantiere scolastico*. ASP 1999, s. 108–132; *Catalogo dei disegni*. ASP 1999, s. 134–403, provincia Boema s. 315–337.

odkazují na materiály uchované zejména v archivu piaristů v Římě. Na počátku založení stála touha vévody Julia Jindřicha Lauenburského po uvedení řeholníků do Ostrova. Od roku 1660 se podle vzoru ze Slaného v tomto směru začali zdát jako vhodní piaristé. V tomto směru probíhala různá jednání např. v roce 1663 v Doksech za přítomnosti kardinála Harracha nebo později ve Zvoleněvsi.⁴⁵

Jeho přání vyplnila ovdovělá zakladatelka koleje a majitelka ostrovského panství vévodkyně Anna Magdalena Sasko-lauenburská a její mladší syn Julius František, který během několika let zdědil veškerý rodinný majetek a vedl nákladný život na vévodském dvoře.⁴⁶ V roce 1666 schvaloval generál piaristického řádu P. Cosmus Chiara a Jesu Maria celkem dvě nové piaristické fundace. Za důležitější se pokládalo pochopitelně založení koleje v Prievidzi v Uhrách, která později bývala přechodným sídlem provincie.⁴⁷ Jak se dovídáme ze zápisu o založení koleje v *Annales ordinis nostri* u P. Bernarda Bartlíka a S. Phippo Nerio, odvolávala se smlouva o založení koleje mezi provinciálem piaristické středoevropské provincie Germanie P. Karolem Pessauem a vévodkyní Annou Magdalénou na inkolát císaře Ferdinanda III. a papeže Alexandra VII. vydaný pro piaristy v roce 1657. Zakládací smlouvu tvořila i fundace v celkové výši 1300 zl. ročně. Listinu podepsala dne 6. 5. 1666 v Karlových Varech řada významných svědků, např. pražský arcibiskup Arnošt Vojtěch kardinál Harrach.⁴⁸ Na jednání se zúčastnila též knížata z Kolovrat, majitelé slánského panství, kde již piaristé 12 let působili.⁴⁹ Originální znění zakládací listiny je dochováno dodnes.⁵⁰ Po smrti vévodkyně Anny Magdalény v roce 1668 převzal dozor nad celou záležitostí její syn vévoda Julius František, který se staral o dokončení stavby a zahájení výuky všech tříd vyššího gymnázia i elementárních škol. Hrubá stavba, na níž se dochovala stavební smlouva, byla dokončena v roce 1670.⁵¹ Na to pak navázalo otevírání dalších tříd, jak můžeme vidět podle tabulek č. 2 (pro gymnázia) a č. 3 (pro elementární školy). Vévoda Julius Jindřich, který provozoval velkopanský život s hodováním, s vytvářením uměleckých sbírek a dalších aktivit, dbal úspěšně i na vojenskou kariéru. Byl generálem jezdeckva. V roce 1683 získal zásluhy v bojích u Vídně obležené Turky. Mohl tedy být dobrým mecenášem piaristické koleje.

45 Garms, J.: *Materiellen*, s. 195. Zmiňuje se též o archiváliích zasilaných v této souvislosti do řádového archivu v Římě.

46 Dějiny města Ostrova, s. 111.

47 Bartůšek, V.: *Snahy o založení piaristické koleje v Praze v 17. a 18. století*. PH 10, 2000, kde jsou uvedeny všechny další prameny i literatura k tomuto tématu.

48 NA, ŘPi, kolej Ostrov, kn. 542, *Annales Ordinis Nostris*, č. kn.542. Zápisy událostí z roku 1666 zaujímají fol. 637b–642a.

49 Srov. např. Bartůšek, V.: *O studentech a žácích gymnázia ve Slaném, jeho učitelích a příznivcích v prvním období školy v letech 1658–1778*. Almanach Gymnázia Václava Beneše Třebízského 350 let, usp. Olga Judlová, Milan Dundr. Slaný 2008, s. 50–86.

50 Viz. pozn. 19; Garms, s. 195.

51 Dějiny města Ostrova, s. 110.

Rozebhly se i úřední aktivity koleje. Rektoři, kteří stáli v čele koleje, pořizovali zápisy zejména z generálních kapitul.⁵² Na ně navozovala další akta. Autentickým svědectvím jsou zápisy z vizitací. První protokol pocházel z roku 1668.⁵³ Tehdy zde došlo ke kontrole se superiorem P. Augustinem Žaludem a S. Josepho před zahájením výuky.⁵⁴ Zápis řešil otázky dokončení stavby i vnitřního duchovního života řeholníků v tomto domě. O kontrole škol mluví zápis téhož provinciála z následujícího roku 1669.⁵⁵ V roce 1696 je mezi dokumenty o vizitacích opsán dopis ze srpna, který do koleje zaslal generál piaristického řádu P. Joannes Franciscus Foci (*1. 8. 1650 Pieve di Masarno, †9. 6. 1699 Řím)⁵⁶ při příležitosti generální vizitace zaalpských piaristických provincií.⁵⁷ Z roku 1671 je doložena činnost náboženského bratrstva, v jehož čele piaristé stáli. Vedl ho jeden z piaristů a činnosti se zúčastňovali asi nejen studenti škol.⁵⁸ Bratrstvo působilo i později.⁵⁹ Celkovou činnost ústavu podpořila dobře vybavená piaristická knihovna.⁶⁰

Žáci, teritoriální a hudební působení

Vzhledem k tomu, že se ze 17. století nezachovaly žádné zápisy o žácích piaristických škol, můžeme vycházet z doplnění znalostí na základě dílčích informací z jiných lokalit nebo dedukce u informací o učitelích, dobrodincích, kteří platili fundace, případně i dalších analogií. Nelze ani odhadem zjistit, jak veliký byl počet žáků, kteří školy navštěvovali. Na základě tabulek 2 a 3 (za textem) se lze domnívat, že pokud se uvádí samostatný učitel v principii i v parvě na gymnáziu a v aritmetice i ve skribendě elementární školy, nebo pokud je v soupisu učitelských funkcí uveden pomocník, takové třídy nedostatkem žáků netrpěly. V našem případě to bylo na gymnáziu od roku 1674 (školní rok 1673/74) až do roku 1700. Na elementárních školách šlo o léta 1679–1688. Třídy na elementární škole následovaly takto: legenda, skribenda a aritmetika (nižší a vyšší oddělení). Na gymnáziu byla posloupnost: parva (nižší a vyšší), principie, gramatika, syntax, poetika. Během studia se počet žáků ve třídách snižoval. Se žáky z Ostrova jsme se mohli setkat na piaristických školách v Mikulově nebo ve Slaném, odkud se dochovaly soupisy studentů.⁶¹

52 Jednotliví rektoři jsou očíslováni v tabulce č. 1. za textem. Agenda viz NA, ŘPi, kn. 543 od fol. 95a.

53 Tamtéž uveden opis pro potřeby koleje.

54 Životní data P. Žaluda viz Tab. 1 za textem. Významná, ale zatím neprozkoumaná je jeho činnost v Římě.

55 NA, ŘPi, kn. 543, fol. 95 b.

56 Generálem řádu byl v letech 1692–1699.

57 Viz též Tosti, Osvaldo: *Visitatio generalis et Apostolica Provinciarum Ultramontanum in Germania et Polonia* (1695). ASP 40, 1996, s. 110. Dopis byl napsán v Mikulově 10. 6. 1696. Podobný dopis zaslal generál ještě do kolejí v Kosmonosích a ve Slaném.

58 MZA, fond G 10, inv. č. 577, s. 173.

59 Mikulec, Jiří: *Barokní náboženská bratrstva v Čechách*. Praha 2000.

60 Srov. Mikulec, J. a kol.: *Církev a společnost v Čechách a na Moravě*. Praha 2013, s. 268; Zemek, M. – Bombarda, J. – Filip, A.: *Piaristé*, s. 224. Rámcový inventář z roku 1691 se dochoval v řádovém archivu v Římě.

61 Bartůšek, V.: *Výuka mikulovských piaristů 1631–1718*. Jižní Morava 52, 2016, s. 103–144; též: *Výuka mikulovských piaristů 1718–1744*. Jižní Morava 53, 2017, s. 42–69. Zde jsou uvedeny rovněž některé

Důležitou součástí piaristického vyučování bývala dramatická příprava. Bohužel se ze 17. století z roku 1694 zachoval pouze jediný originál divadelní hry,⁶² pravděpodobně dedikované rektorovi koleje, kde byli zapsáni někteří účinkující, avšak většinou křestními jmény a nečitelně. Není ani možné přesně zjistit autora, který ji sehrál se studenty. Hra měla velmi bohatý hudební doprovod a ukazuje tedy, že hudební život v piaristické koleji v Ostrově již v 17. století poměrně dosti vzkvétal kvůli přítomnosti knížecího dvora. Nemáme sice doloženu činnost hudebního semináře, jako tomu bylo např. u hudebního lichtenštejnského semináře v Kroměříži, nebo u semináře při piaristické koleji v Bílé Vodě,⁶³ ale ze soupisu učitelských funkcí lze vidět, že výuka hudby byla posílena již v 17. století. Ve škole působily dvě hudební oratoře, a sbor. Učitelé vyučovali sborovou i instrumentální hudbu. Hudební výuka bývala navštěvována kvůli kostelnímu zpěvu i případné možnosti budoucí obživy, i když nebyla povinnou součástí výuky. Z tohoto důvodu jsem již hudebně působící pedagogy do samostatných tabulek nevypisoval, avšak u učitelů, kteří na školách působili, jsem jejich hudební funkci uvedl. Je nutno si uvědomit, že z piaristických škol vzešlo mnoho skladatelů a hudebních umělců. Zde je alespoň jeden příklad z Ostrova za všechny.

Hudba proslavila jednoho ze žáků piaristických škol v Ostrově. Byl jím hudebník a skladatel Jan Kašpar Ferdinand Fischer (*1656 Krásno u Slavkova – Schönfeld, †1749?). Při studiu nejvyšší gymnaziální třídy rétoriky byl Fischer uveden jako autor na notovém záznamu skladby *Deus tuorum militum* (Bůh tvých vojsk) z roku 1680. Později se stal dvorním kapelníkem a skladatelem bádenských markrabat. 29. 10. 1690 byl při svatbě Anny Marie Sasko-lauenburské uváděn jako sasko-lauenburský kapelník. V roce 1697 jako markraběcí bádenský kapelník v Ostrově. Z Ostrova, kde studoval na piaristickém gymnáziu asi i jeho syn, odešel J. K. F. Fischer v roce 1716, kdy markraběcí dvůr přesídlil do Rastattu. Jeho klavírní a orchestrální tvorba byla pod vlivem Johanna Sebastiana Bacha.⁶⁴

Učitelé v 17. století

Pedagogové piaristické koleje v Ostrově nad Ohří představují v 17. století, kdy nejsou zachovány ani matriky žáků ani řádová kronika, nejdůležitější zdroj informací o pedagogické činnosti. Také činnost ostrovských piaristických učitelů z tohoto období jsem podchytil v tabulkách č. 1-3, za textem. Učitelé u piaristů pedagogicky působili většinou v první polovině své praxe. Na začátku školské výuky

prameny a literatura k tématu. Podobná propojení jako v Mikulově mohla vzniknout i na piaristické školy v Hornu a ve Vídni. Slaný viz Almanach.

62 SOKA Přerov, Periochy divadelních her piaristů z Lipníka, kolej Ostrov. Felicitas felicissime, ab acto regenda Cupida. Choro, capella.

63 Bartůšek, V.: Výročí 300 let od narození hudebního skladatele Simona Kalouse pohledem dobových pramenů i vlastních žáků. Orlické hory a Podorlicko 21/1, 2014, s. 60–82.

64 Slovník české hudební kultury. Praha 1997, s. 673, 674.

v nižších třídách studovali filozofii a teologii v soukromých řádových učilištích. Na konci pedagogické kariery na těchto učilištích vyučovali a psali si pro kurzy vlastní učebnice. Někteří z učitelů se stali i prefekty, řediteli škol. Jiní se dopracovali až k postu rektorů kolejí, a představovali tak řádovou elitu. Pilnější z nich se dopracovali k postu provinciála nebo odjeli i do Říma působit na postu generálního asistenta řádu. Z hlediska lidského pohledu je zde však jedna podstatná závada, že uvedené osobnosti vidíme z pohledu jejich pozdějšího života většinou postarších a často i vážených pánů učenců nebo rektorů, nikoliv jak momentálně vypadaly, když začínaly učit v prvních ročnících škol. U mnohých kleriků však bylo již jasné, že v nich dřímá vědecký nebo literární talent, případně i budoucí autorita. Rozvoj toho všeho podporoval laskavý přístup jejich učitelů. Někteří autoři hovoří o humanizmu na piaristických školách, kde rákoska neměla své místo ani podle křesťanské etiky ani podle řádových pravidel. Slavné osobnosti najdeme v Ostrově nad Ohří již i mezi piaristy v 17. století.

Významným místem, kde se asi nejprve projevil talent a pedagogické nadání, byla vyšší soukromá řádová studia, kde se absolventi vzdělávali v humanitních vědách, filozofii a teologii. Kurzy bývaly dvouleté. V Ostrově se tato studia otevírala příležitostně, pokud se zde nalezl vhodný vyučující. Během 17. století se taková studia otevřela v Ostrově celkem třikrát. Ve školních letech 1675/76 a 1676 to byl kurz filosofie, který vedl významný filozof a matematik P. Tomáš Sackel a S. Josepho.⁶⁵ Ve školních letech 1679/80 a 1680/81 zde vyučoval teologii P. Melchior Leinohr a S. Antonio Patavino, který tehdy v Ostrově vydal dva teologicko-filozofické spisy.⁶⁶ Posledním kursem byla ve školním roce 1699/1700 studia filosofie u P. Bonaventury Staara a S. Catharina.⁶⁷ Studia pokračovala i v 18. století. Počet účastníků kursů býval kolem pěti.

Kromě již zde uvedených piaristů můžeme začít hledat mezi prefekty a řediteli škol.⁶⁸ Můžeme uvést nejznámějšího matematika P. Tomáše Sackla a S. Josepho který byl velmi významným vědcem. Udržoval např. kontakty s německým matematikem a filozofem Gotfriedem Wilhelmem Leibnitzem.⁶⁹ Významným astronomem byl rovněž P. Athanasius Langer a S. Josepho, jehož životní osud byl spjat především s Litomyšlí.⁷⁰ Z literárně i umělecky činných autorů včetně filozofů, theologů, bás-

65 Srov. Nový, Luboš aj.: Dějiny exaktních věd v českých zemích. Praha 1961, s. 5–67.

66 *18. 3. 1647 Horn, †21. 1. 1705 Mikulov. Byly to tisky: *Rationale Religiosum seu tractatus moralis de virtute et statu religionis duodecim disputationibus comprehensa*. Schlacoverdae 1680–81 a *Domus sapientia fundata fide, Spe et Charitate septem columnis superstructa*. Schlacoverdae 1682.

67 *20. 3. 1667 Ostrov, †5. 10. 1710 Mikulov viz Tab. 1. Napsal spis o posledním soudu.

68 Těchto kategorií se týkají tabulky 1–3 za článkem, nejdůležitější je Tabulka č. 1: Přehled významných učitelů a žáků piaristických škol, rektorů a prefektů 1666–1739.

69 https://cs.wikipedia.org/wiki/Gottfried_Wilhelm_Leibniz [15. 3. 2017].

70 Šafránková, Marie – Skřivánek, Milan: Soupis starých tisků a rukopisů s astronomickou tematikou uložených v knihovně a archivu piaristické koleje v Litomyšli. In: Litomyšl. Duchovní tvář českého města. Litomyšl 1994, s. 121–148.

níků, historiků, nebo i výtvarných umělců můžeme připomenout např. P. Joachima Bartsche a S. Adalberto,⁷¹ historika, P. Adama Bittnera a S. Jacobo, bibliistu,⁷² P. Aegidia Hechta a S. Ferdinando, teologa, mystika, literáta a výtvarníka,⁷³ P. Alphonsa Günthera a S. Jesu Maria, řečníka,⁷⁴ P. Martina Schubarta S. Brunone, básníka,⁷⁵ P. Bonaventuru Staara a S. Catharina, teologa,⁷⁶ P. Nicolaua Taschela a S. Carolo, historika a hagiografa⁷⁷, nebo Balthazara Weizingera a S. Dionýzio, gramatika⁷⁸. Někteří z nich tvořili svá díla spíše až v 18. století a přidali se k nim další noví, které si ještě později připomeneme v kapitole o zdejších významných piaristech škol z let 705–1739.

Vývoj koleje a škol v 18. století, piaristická kolej v Ostrově a založení piaristického domu v Rastattu

Začátek 18. století, podobně jako i následující roky, patřil mezi doby rozkvětu piaristických škol v Ostrově. Majiteli panství Ostrov se stala markrabata bádenská. V roce 1690 totiž bádenský markrabě Ludvík Wilhelm, katolík a vynikající vojevůdce,⁷⁹ vyženil ostrovské panství s vévodkyní Franciskou Sibyllou Augustou. Čekalo se, až bude připraven k obývání zámek v německém městě Rastattu, kde nová vrchnost měla sídlit. Mezi tím se naopak markrabě Wilhelm seznamoval s ostrovským a dalšími panstvími v Čechách.⁸⁰ Pro naše období byl tedy počátek 18. století dobou zatím na prameny stejně chudou jako období předchozí. Změna nastala až v roce 1705. Od této doby je možné sledovat údaje o žácích a studentech ve školních matrikách a doplnit tak sledování o specifické informace z tohoto pramene.⁸¹ Podobná situace platí také pro kroniku piaristické koleje po roce 1716, odkdy se zachovalo její pokračování.⁸²

Všimněme si, co může přinést k poznání druhého období dějin piaristické koleje v Ostrově krátké prolistování její kronikou.⁸³ Na fol. 1a se nachází titulní list. Vlastní text začíná na fol. 2a. Nejdříve je opsána korespondence rektora a jeho předchůdců s provinciály a generály řádu zhruba od roku 1706. Představeným piaristic-

71 *4. 10. Mezilesí, †27. 8. 1737 Mikulov, 1718–1721 provinciál provincie Germania.

72 *19. 9. 1664 Ostrov, †1729 Kroměříž, v roce 1707 byl 9. rektorem v Ostrově.

73 *3. 2. 1664 Lipník, 5. 10. 1726 Kroměříž, rektor v Benešově 1719–1724.

74 *10. 1. 1660 Pasov (Něm.), †5. 6. 1739 Horn (Rak.).

75 *24. 7. 1662 Vídeň (Rak.), †27. 8. 1733 Mikulov, rektor ve Vídni (Rak) 1707–1713, superior Rastatt (Něm.) 1715–1730.

76 *20. 3. 1667 Ostrov, †29. 8. 1728 Horn (Rak.), rektor v Mikulově.

77 *19. 6. 1652 Mikulov, †25. 7. Litomyšl, kniha vydaná posmrtně.

78 *23. 4. 1673 Rattendorf (Rak.), †3. 1. 1736 Stará Voda.

79 Dějiny města Ostrova., s. 95–97.

80 Tamtéž. Ostrovu se ovšem těsně před tím též nevyhnuly pohromy, jako např. požár v roce 1691.

81 SOA Plzeň fond ŘPi Ostrov, kn. 1, kart. 1.

82 Srov. pozn. 18. NA, ŘPi, kol. Ostrov, kn. 544a.

83 Tamtéž od fol. 1a do fol. 190 a. Foliace byla provedena později, asi koncem 20 století.

ké koleje byl tehdy P. Johannes Lihl a S. Christophoro,⁸⁴ který kroniku začal v roce 1716 psát. Podobným způsobem psali většinou všichni jeho předchůdci i následovníci.⁸⁵ Anály obsahovaly kronikářské zápisy o působišti koleje, případně i o sousedních místech, chronologicky. Velkou část z nich tvoří opisy listin a dopisů a zpráv o rodině majitelů panství. Mají hodnotu nejen pro poznání kontaktů koleje, ale občas přibližují i kulturní život, pedagogickou činnost pak spíše hodnotí nebo připomínají pouze řídce. Někdy se zmiňují o zázemí koleje, např. o knihovně. Pro naše období jsou důležité zápisy o slavnostech, zejména majálesu ostrovských studentů a žáků, o slavnostech na počest sv. Floriána i o dalších akcích, které probíhaly v tzv. Posvátném okrsku, jichž se často zúčastňovali majitelé panství, nebo někdy i další šlechta, která byla s nimi ve srovnatelném postavení.⁸⁶ Zápisy vedli všichni rektori z tohoto období. Pro blízká města uvádí kronika zejména reciproční sloužení obřadů, účast na slavnostech i dalších kulturních akcích zejména z Karlových Varů a Jáchymova, odkud s piaristy spolupracoval místní děkan. Docházelo ovšem i k daleko vzdálenější spolupráci, která byla též velmi úzká. Jednalo se o město Rastatt, které se v této době rozrostlo z malé lokality na sídlo markrabského dvora. Rodina markraběte Ludvíka Wilhelma náležela ke katolíkům. Po Bádensku začaly kolem roku 1717 kolovat jezuitské misie. Bylo asi velmi dobré pro zdejší rekatolizaci i vývoj piaristického řádu v západní Evropě, že se nakonec podařilo získat markraběnku pro sympatie k piaristickému řádu a že v roce 1715 vznikla v Rastattu piaristická residence.⁸⁷ Ta však musela být ve třicátých letech revitalizována po tom, co se naskytla možnost, že se může stát sídlem provincie.⁸⁸ Navíc bylo toto propojení výhodné kvůli aparátu dvorských úředníků v tom, že jejich děti mohly kvůli podobnosti výuky snadněji realizovat své vzdělání.⁸⁹

Žáci piaristické koleje v Ostrově, teritoriální působení

Hlubší analýzy působnosti složení žáků a studentů piaristických škol v Ostrově nad Ohří lze provádět až v letech 1705–1739, kdy se dochovala nejstarší matrika škol.⁹⁰ Tehdy je možné zkoumat bydliště, věk žáků, budoucí uplatnění absolventů i jejich školní postup. Počty studentů a žáků v jednotlivých letech uvádí příloha číslo 5: Přehled počtu žáků piaristických škol v Ostrově v letech 1705–1739, která se v přehledu týká

84 *20. 9. 1671 Ostrov, †8. 11. 1747 Horn. Byl 12. rektorem v Ostrově v letech 1716–18 a 1726 a 1727. Pocházel z měšťanské rodiny, která poskytla piaristům fundaci s břemenem.

85 Bartůšek, V.: Piaristická analistika.

86 Např. Schwarzenbergové nebo Martinicové.

87 Dějiny města Ostrova, s. 98.

88 Myšlenku chtěli realizovat především generálové řádu. V generálním archivu se dochovaly i některé plány. Srov. např. Pascucci, s. 132.

89 U piaristů nejspíše studovali i luteránští studenti. Učebnice se rovněž nerozlišovaly podle konfesního zaměření, ačkoliv katoličtí autoři měli asi přednost.

90 SOA Plzeň, fond ŘPi Ostrov, kn. 1, kart. 1. Z titulního listu není jasné, zda se jednalo o pokračování matriky. Je zde uveden pouze výrazu *renovatum*.

údajů z druhého období ostrovských škol. Sloupce tabulky uvádějí pod zkratkami jednotlivých tříd školní rok, celkový počet studentů a žáků piaristických škol získaný na základě údajů matriky výpočtem nebo opsáním celkových údajů z ní, podobně jako další sloupec pro gymnázia.⁹¹ Následují sloupce s počty žáků a studentů podle tříd gymnázia. Sloupec s nadpisem ES obsahuje součty žáků elementární školy, které za ním pokračují údaji z těchto tříd, získané podobným způsobem, jako u celkového počtu žáků škol.⁹² Z porovnání sloupců s celkovým počtem žáků gymnázia s počtem žáků elementárních škol vidíme, že gymnázium bylo větší než elementární škola.⁹³

Nejvíce žáků bylo v počátečních ročnících – parva na gymnázium, legenda na základní škole. Ze zápisů školní matriky o příchodu žáků a studentů během školního roku, zejména o Velikonocích, což bylo považováno za začátek nového pololetí, vidíme, že bylo možno provozovat zatím ještě poměrně rozsáhlou studentskou a občas již vlastně také i žakovskou peregrinaci,⁹⁴ která se ovšem již tehdy nacházela za zenitem a stále více se zmenšovala. Nejméně studentů končilo své vzdělání v rétorice, kterou často navštěvovali i dvakrát, aby si své vzdělání upevnili před odchodem za možností vyššího vzdělávání. Počet žáků a studentů v aritmetické třídě byl sice v elementární škole nejnižší, zhruba se rovnal počtu žáků v rétorice, avšak studenti a žáci z aritmetiky bývali často k výuce spojováni se žáky ze skribendy. V letech 1728 a 1729 se dokonce otevíraly obě oddělení aritmetické třídy.⁹⁵ Počty žáků na elementární škole i na gymnázium poměrně dost nepředvídatelně kolísaly.

Nesrovnalosti v počtech zde převzatých z pramenů (sc nespočítaných)⁹⁶ zároveň dokládají, že spočítat počty studentů a žáků není záležitostí tak jednoduchou, jak by se na první pohled zdálo. Neshody v údajích nemusí totiž vždy znamenat jen chybu, která se během prostého sčítání údajů o žácích v pramenech, kde se tolik na kaligrafická měřítká nehledělo, může vyskytnout velice snadno.⁹⁷ Statistické údaje se zapisovaly do školní matriky zřídka. Většinou bývají větší, než jsem spočítal. Nesvědčí to však o tom, že bych počítal špatně. Vzhledem k tomu, že kvůli dobré pověsti škol v Ostrově, které byly pokládány za knížecí, i kvůli velkému počtu studentů docházelo stále ještě k poměrně velké migraci, bylo asi těžké ji zvládat zápisy do matriky. Nelze vyloučit, že učitelé mohli mít pomocnou dokumentaci, jejíž souhrnné údaje jen sumarizovali. Týkalo by se to migrace během školního roku, kdy přicházeli do tříd noví studenti. Tento jev probíhal ve větší míře o Velikonocích, tedy v polovině školního roku, případně ještě i o Letnicích. Největší počty studentů přicházely zejména do aritmeti-

91 Který jsem upravil podle údajů ze tříd gymnázia.

92 Počet navštěvujících ostrovské piaristické školy v letech 1705–1739 kolísal zhruba mezi 150–360.

93 Počet žáků gymnázia v letech 1705–1739 kolísal mezi 90–210, na elementární škole bylo asi 55–200 žáků.

94 Často na cestách za vzděláním doprovázeli své bratry i jejich mladší sourozenci nebo druhové z jejich původního bydliště.

95 Údaje jsou v tabulce naznačeny lomením počtu studentů z vyšší aritmetiky a žáků z nižší aritmetiky.

96 Pokud byly tyto údaje zapsány v matrice studentů, vždy jsem je převzal.

97 Matriku žáků vedl prefekt škol, ale jednotlivé údaje sem zapisovali příslušní třídní učitelé.

ky. Ve třídách s největšími počty žáků býval uváděn jeden učitel, což jak víme, bylo zmírněno tím, že se řádný učitel dělil o své povinnosti s pomocným učitelem, který v matrice (na rozdíl od soupisů funkcí) uveden nebýval. Podobně tomu bývalo i jinde, zejména i na centrálních piaristických školách v Mikulově v sídle řádové provincie, které sloužily jako metodický vzor pro výuku v učilištích při řádových domech.⁹⁸

Údajů u studentech ze školní matriky můžeme však vytěžit více. Důležitým zdrojem bývaly poznámky jednotlivých vyučujících za zápisy o jednotlivých studentech. Záležely částečně i na povaze a přístupu učitele ke svým svěřencům. Často se poznámky týkaly odchodů do jiných tříd školy, např. do aritmetiky, kde žáci škol svá studia zakončili.⁹⁹ Někdy se také připomíná postup do vyšší gymnaziální třídy v rámci gymnázia nebo postup ze skribendy elementární školy do parvy na gymnázium.¹⁰⁰ Učitelé připomínají v matrice také opakování ročníků.¹⁰¹ Piaristé bývali velmi tolerantními a humánně založenými vychovateli. Proto se v jejich matričních zápisech uváděly pouze velmi závažné přestupky a delikty žáků a studentů. Většina pedagogů zapisovala dosti podrobně rovněž odchody žáků a studentů během školního roku s udáním dat odchodu, míst kam odešli, příčiny nebo vysvětlení, případně i s poznámkou zda jim bylo vydáno vysvědčení.¹⁰²

Poznámky o tom, kam absolventi odešli studovat, jaký byl jejich prospěch a vlastnosti, souvisely již se sdílností jednotlivých učitelů. Vyskytovaly se nejčastěji u studentů rétoriky případně i poetiky v souvislosti s ukončením studia a nástupem

98 Srov. Bartůšek, V.: *Výuka mikulovských piaristů 1631–1718*; *týž: Výuka mikulovských piaristů 1718–1744*.

99 Ukončení studia v aritmetické třídě, kde bývala rozvinutá studia aplikovaných věd v jejím vyšším oddělení nebo kupeckých počtů v nižším oddělení, bývalo specifikem vzdělání piaristických škol před reformami Marie Terezie. Žáci z gramatiky a ze syntaxe, studenti z poetiky a rétoriky končili studia vyšší aritmetickou třídou, žáci elementárních škol po skribendě, žáci parvy, principie a gramatiky absolvovali nižší aritmetickou třídu s výukou kupeckých počtů. Srov. Bartůšek, Václav: *Výuka přírodních věd v piaristických školách 1620–1778*. PH 16, 2008, s. 103–122.

100 Nadanější žáci mohli i vynechat ročník. Třída parva se dělila na vyšší a nižší. Zdá se, že v Ostrově toto dělení (v obou odděleních učil tentýž učitel) nebylo výrazné a učitelé ho překonávali individuálním přístupem.

101 Opakování rétoriky bývalo chápáno jako příprava na další studium, podobně mohli opakovat syntax např. žáci, kteří chtěli být vojáci, lékárníky nebo jinými specializovanými řemeslníky nebo úředníky. Jinak docházelo hlavně z důvodů neprospěchu. Velmi zřídka se opakovala aritmetika. Zda se v Ostrově z tohoto důvodu přistupovalo také k opakování syntaxe, již se vlastně končilo nižší gymnázium, se mi zatím nepodařilo dokázat.

102 Žádný originál vysvědčení nebyl nalezen. Žadatelé o něj většinou odcházeli dále studovat na vyšší školy. Hlavním místem byla jezuitská gymnázia v Klatovech, Chomutově, Chebu nebo v Doupově. Nejvíce studentů ovšem zamířilo do Prahy. *Matricula facultatis medicinae universitatis Pragensia 1657–1783*, ed. Karel Kučera, Miroslav Truc. Praha 1968, zvl. s. 47 a 143, uvádí k roku 1730 studenty medicíny Jana Grosse z Karlových Varů a Josefa Antonína Kerla z Ostrova nad Ohří. Neuvádí je matrika studentů z Ostrova. Ta připomíná budoucí zdravotníky Ignáce Streichenschmeida původem z Jáchymova v poetice ve věku 16 let v roce 1734, pozdějšího fyzika z Plané Matyáše P(B)laska v aritmetice v roce 1735 ve věku 19 let.

životní dráhy.¹⁰³ Podobně tomu bylo také s označením studentů, kteří se stávali členy piaristického řádu, někde to u jejich jména bylo zaznamenáváno od gramatiky nebo syntaxe, jinde až od opakování rétoriky a při odchodu ze školy, podobně jako u ostatních absolventů.¹⁰⁴ Uvádějí se i poznámky o úmrtí žáků a studentů. Podobně jako zápisy o uplatnění lze rozdělit tyto záznamy do dvou kategorií. První, která vznikala v době školního roku, na který matrika platila nebo krátce potom a oznámila, že dotčený chovanec opravdu zemřel. Druhá skupina záznamů byla pozdější. Zapsali ji někteří z piaristů, kteří tyto osoby znali, někdy ovšem působí takový zápis poměrně málo přehledně. Může být zajímavý tím, že přinese informace o dalším životě osob. Tyto poznámky podávají cenná svědectví a někdy jen několika málo slovy vystihnou život absolventů, případně upozorní i na výjimečnou osobnost.

Okruh působnosti ostrovských škol

Jedním z nejdůležitějších údajů v matrice piaristického gymnázia v Ostrově jsou informace o bydlišti (rodišti?) studentů škol. Ve sledovaném období se okruh působnosti škol výrazně neměnil. Tehdy asi nevznikaly nové školy řeholních institucí.¹⁰⁵ Bylo to dáno kvalitou zdejší výuky, která sloužila jako metodický vzor pro výuku na dalších později vzniklých piaristických školách. Většina studentů v matrice byla zapsána na principu zemského vlastenectví jako Češi – *Bohemus* nebo Bohemi. Žáci nižších tříd pocházeli z blízkého okolí školy, které tvořily různé sousední obce. Nejbližším městem s Ostrovem téměř přímo propojeným byl Jáchymov. Do rétoriky nebo do vyšší aritmetiky přicházeli studenti ze vzdálenějších míst, kde mnohdy působily i střední školy, aby si mohli porovnat způsob vyučování na obou církevních řeholních institucích. Pro absolventy jezuitských gymnázií i studenty přípravných fakult univerzit byla vyšší aritmetická třída vítaným doplňkem nově získaného středoškolského vzdělání. Třídu vyšší aritmetiky studovali absolventi prvního ročníku filozofického studia *logiky*, nebo druhého *fyziky*. Doplňili si vzdělání praktickým pohledem piaristických učitelů. Často byl asi tento pobyt pro studenty přípravou na studium v Rakousku.¹⁰⁶ V tomto směru je tedy možné setkat se zde např. se studenty z Plzně, Klatov, Chomutova. Poměrně malé množství studentů přicházelo ze sousedních zemí i ze zahraničí.

103 Často odcházeli studenti studovat na kněze více než na medicínu, i když zde byl vliv tradice z Karlových Varů, avšak budoucí piaristé z přírodovědně (lékařsky) zaměřeného rodu Becherů chodili studovat sem.

104 Do aritmetické třídy si docházeli absolventi jiných, někdy i vyšších učilišť, doplňovat praktické vzdělání. To bylo zejména ve vyšší aritmetice na vysoké profesionální úrovni, i když zde vyučovali někdy velmi mladí učitelé.

105 Srov. Bartůšek, V.: *Osmý div*, s. 31 a 32.

106 Bartůšek, V.: *Mikroregion ve víru kulturních vlivů raného novověku (Orlické hory a Podorlicko a jejich začlenění do sítě gymnázií, knihoven a lékáren v českých zemích v letech 1620–1778)*. *Orlické hory a Podorlicko* 19, 2012, s. 39–64.

Významní žáci a učitelé ostrovských škol 1705-1739

Množství významných žáků piaristických škol z Ostrova se stalo po vstupu do řádu učiteli a někteří i rektory kolejí piaristů. Vstup do piaristického řádu považovali mnozí za životní úspěch. Na základě tabulky č. 4: Přehled studentů z Ostrova přijatých do piaristického řádu do školního roku 1719/20 vidíme, že většina posluchačů, ostrovských rodáků, kteří se stali piaristy ještě v 17. století, rozvinula své tvůrčí síly později. Někdy to bylo v koleji v Ostrově, kde se mnozí z nich stali rektory. Podobné profese, s jakými jsme se setkali zde u vyjmenovaných pedagogů ze 17. století, najdeme, i v následující době. Můžeme sem tedy ještě započíst např. P. Norberta Samuela Cypriana de Lubussa a Matre Dei, astronoma, optika, pedagoga a polyhistora,¹⁰⁷ P. Silvestra Koblížka a S. Laurentio, praktika, učitele aritmetiky a kronikáře,¹⁰⁸ P. Daniela Podgorského Podgorsberga a S. Francisco, matematika, historika a pedagoga,¹⁰⁹ P. Filipa Sommera a S. Theresia, filologa a knihovníka a rektora v Kroměříži,¹¹⁰ P. Martina Seyera a S. Theresia, historika, pedagoga a autora učebnic i provinciála řádu,¹¹¹ Nejmladší ze zde uvedených osob byl organizátor, historik a historiograf P. Gelasius Dobner a S. Catharina, který tu ovšem jako řádový bratr začínal učit v legendě.¹¹²

Rovněž v 18. století fungovala v koleji ostrovských piaristů soukromá řádová studia. Byly to především kursy filozofie, ve kterých pokračoval P. Bonaventura Star a S. Catharina. V prvním kursu ve školních letech 1699/1700 a 1700/1701 studovalo 5 a ve druhém kursu v letech 1701/02 a 1702/03 dokonce šest frekventantů. Další filozofická studia byla otevřena v polovině třicátých let 18. století. Lektorem v nich byl vzdělaný polyhistor P. Donatus Hoffmann a Transfiguratione Domini. Studia probíhala v letech 1734/35 a 1735/36. Chodili sem celkem 4 studenti a v roce 1735/36 zde možná jeden student studoval i teologii.¹¹³

Mezi nejvýznamnější studenty a zároveň i učitele ostrovských piaristických škol v tomto období náležel P. Basilius Siegl a S. Antonio,¹¹⁴ Vzhledem k jeho významu i pro kolej v Rastattu si ho připomeňme citátem z minulého čísla Pagin. **P. Basilius Siegel a S. Antonio** (*1684 Jáchymov, †6. 6. 1754 Rastatt, provinciál provincie Germania 1730–1736, 1736–1742 asistent generála v Římě) měl vlastní jméno Jan Antonín. Studoval na gymnáziu v Ostrově nad Ohří. Ve dvacátých letech 18. století byl rektorem piaristické koleje ve Vídni (do roku 1731). V letech 1736–1742 byl asistentem generála v Římě.

107 *15. 4. 1656 Nová Bystřice, †26. 8. 1716 Kosmonosy.

108 *10. 7. 1668 Olomouc, †17. 1. 1729 Kroměříž.

109 *1. 4. 1677 Lublaň, †27. 1. 1766 Stará Voda.

110 *12. 10. 1688 Mikulov, †17. 2. 1765 Vídeň.

111 *10. 9. 1687 Vídeň, 6. 2. 1754 Vídeň.

112 *30. 5. 1719 Praha, †24. 5. 1790 Praha.

113 NA ŘPi, provincie, kn. 27.

114 Denes.

Zhodnocení úlohy koleje piaristů v Ostrově, jejího významu pro region i provincii řádu

Už výzkum působení piaristické koleje v Ostrově zhruba pro 2. polovinu 17. století a 1. polovinu 18. století ukazuje, jak veliký význam mělo založení a činnost koleje v Podkrušnohorském regionu. Zaplňovala mezeru v síti gymnázií v této poměrně hustě zabydlené oblasti Čech. Byla místem, kam začali chodit studovat studenti z míst, která měla dobrý zvuk na poli vzdělanosti v této oblasti a na jejíž tradice mohlo gymnázium a školství vůbec navázat, ať se již jednalo o Karlovy Vary nebo o Jáchymov. Mnohým obyvatelům regionu se tak znovu, i když v jiných historických podmínkách, zprostředkovala cesta za vzděláním do jiných kulturně vyspělých regionů. Pro piaristy to byla i oblast Mikulova, s níž byly piaristické školy v Ostrově v úzkém kontaktu. Někteří piaristé z Ostrova se stávali i rektory piaristické koleje v Mikulově. Někteří z rektorů v Ostrově bývali asistenty mikulovských provinciálů. Založení ostrovské koleje bylo také zamýšleno jako základna pro pomoc v šíření řádových kolejí. To se sice plně neprojevilo při pokusech o zakládání piaristické koleje v Praze, ale otevřelo to přes založení koleje v Rastattu další, nečekané, možnosti šíření piaristických kolejí v západní Evropě.

Přílohy

Tabulka 1

Přehled významných učitelů a žáků piaristických škol, rektorů a prefektů 1666–1739

č/Příjmení, jméno, řádové jméno	Datum a místo narození a úmrtí	Ž, Třída, kde v Ostrově učil	Nejvyšší funkce, působnosti	Obor/ Pram a lit
Bartsch (Partsch) František, Fridrich Vojtěch / Joachimus S. Adalberto, 14. 4. 1680, 14. 4. 1682 Lip.	*4. 10. 1660 Mezilesí, †27. 8. 1737 Mikulov	Scr 1684	provinciál provincie Germania 1718–1721, rektor ve Strážnici 1725–1728, rektor v Litomyšli 1715–1718, rektor v Kroměříži 1704–1706, rektor v Příboře 1698–1700	historik
Bittner Adam / Philippus a S. Jacobo, 18. 10. 1682 Lip	*19. 9. 1664 Ostrov, †1729 Kroměříž	Pr, Pa 1689	9 re Ostrov 1707	teolog, biblista, S49
Blaha Petr / Paulus a S. Hedvika, 5. 11. 1662, 1664 Lip	*1638 Plavnovicensis Sil., †11. 8. 1680 Horn	L 1713	3 re, Ostrov 1678	

Bruckner / Joseph a S. Catharina, 11. 11. 1660, 1661 Horn	*19. 4. 1643 Mikulov, †26. 1. 1704 Mikulov,	Pa 1676, 1677, 1680	as. gen. Řím 1698–9, provinciál Germanie 1690–8, rektor Mikulov 1687–90, 4 re Ostrov 1682–6, Kroměříž 1700–3	M1
Casper / Henricus a S. Venceslao, 29. 9. 1703, 1705 L	*28. 3. 1682 Odry, †20. 12. 1740 Stará Voda	Pref. 1729		
Cyprián de Lybussa Norbert, Samuel a Matre Dei / 13. 10. 1675, 2. 2. 1677 Lip.	*15. 4. 1656 Nová Bystřice, †26. 8. 1716 Kosmonosy	A 1688	rektor v Kosmonosech 1707–1706, 1716	rektor, kronikář, vychovatel šlechticů, astronom, optik
Čamlr (Tschamler), Fr., Ignác / Georg a S. Fr, 21. 10. 1704, 1706 Lip	*4. 10. 1686 Budišov nad Budišovkou, †6. 12. 1752 Kroměříž	Pref 1730	17 re v Ostrově 1735–6, Kroměříži 1725–30, Bílá Voda 1744–51	M2 nepřesné údaje
Čamlr (Tschamler) / Maxim a Passione D., 21. 10. 1700, 1702 Lip	*22. 5. 1682 Budišov nad Budišovkou, †25. 8. 1734 Ostrov		16 re Ostrov 1728–34, Stará Voda 1726–7	
Dobner, Jan Felix, Gelasius a S. Catharina, 17. 10. 1736, 1738 Lip.	*30. 5. 1719 Praha, †24. 5. 1790 Praha	L 1739	rektor Praha 1765–1778, prokurátor českomoravskoslezské provincie	
Dresler / Basilius a S. Otilia, 13. 10. 1716, 1718 L	*5. 8. 1697 Fulnek, †20. 7. 1741 Ostrov	Pref 1734–36		
Eder, Tobiaš / Alexius a S. Onuphrio, 12. 4. 1643, 12. 4. 1645 Varšava	*13. 8. 1629 Mikulov, †1690? Mikulov (8. 7. při vizitační cestě na zámku v Lisicích)		Provinciál. Germania 1686–90, rektor Lipník 1658, Slaný 1659–63, Litomyšl 1665–7, 2 re Ostrov 1675–7, 1679–81, Horn 1678, 1679, 10. Mikulov 1684–6	M1
Eisenkolb Jan Martin / Gregorius a S. Martino, 28. 10. 1689, 1691 Lip	*6. 10. 1672 Ostrov, †10. 4. 1741 Stará Voda	R 1701, 1702	11 re Ostrov 1710–5	C Teuto-Bohemus
Flessl / Thaddaeus a S. Ferdinando, 15. 10. 1711, 1713 L	*5. 2. 1693 Nový Jičín, †23. 4. 1759 Bruntál	Pref 1731		

Fridrich / Honoratus a S. Benedicto, 24. 11. 1715, 14. 10. 1717 L	*2. 9. 1695 Bystřice, †10. 7. 1751 Lipník	Pref 1733		
Germann Antonín / Christinus a S. Cecilia, 28. 10. 1717 Lip., 10. 10. 1719 Lip.	*26. 6. 1698 Kroměříž, †2. 10. 1760 Kroměříž	A, Scr 1727	Rektor ve Strážnici 1753–1755	
Graff, Jan Leopold / Antonius a S. Leopoldo, 29. 9. 1703, 1705 Lip.	*16. 11. 1685 Ostrov u K. V., †30. 7. 1767 Ostrov u K. V	Pr, Pa 1713 Christinus German a S. Cecilia	18 re v Ostrově n. Ohří 1737–1739, rektor ve Staré Vodě 1740–1742	
Gerg Joannes, Rudolphus / Mansurtus a S. Joanne Baptista, 1. 11. 1677, 21. 10. 1679, L	*13. 12. 1656 Egenburg (Rak.), 21. 11. 1729 Horn (Rak)		Rektor ve Staré Vodě 1704, 1705, 1717*,	
Greising, Jakub / Andreas a S. Francisco, 8. 9. 1638, 1640 Mikulov	*1618 Salcburg (Rak.), †28. 8. 1674 Ostrov		Rektor Litomyšl 1667–8, 1 re v Ostrově n. Ohří 1668–74	cesty do Itálie
Grien, Fr. / Bonifác a S. Antonio, 23. 3. 1688, 23. 5. 1690 Stráž	*1669? Mikulov, †18. 9. 1726 Mikulov	A, Scr 1698	15 re Ostrov n. Ohří 1722, Kosmonosy 1719–21	M2
Grim / Conradus a Passione Domini, 21. 4. 1680, 1682, L	*24. 10. 1662 Ostrov, †10. 2. 1721 Ostrov			
Gruber, Jan Jindřich / Benedict a S. Valentino/ 2. 2. 1692, 1694 Lip	* 8. 8. 1675 Mikulov, †5. 6. 1739 Horn		10re v Ostrově 1708–9	S174, HII53
Günther, Jiří / Alphons a Jesu M., 18. 9. 1679, 28. 9. 1681 Lip	*1. 10. 1660 Pasov, †1739 Vídeň			řečník, S56, HII66
Hecht Aegidius a S. Ferdinando, 28. 11. 1683, 1685 L	*3. 2. 1664 Lipník, †5. 10. 1762 Kroměříž	Pr 1697, R 1697, 1698	rektor v Benešově 1704–1709,*1719–1724	*superior teolog, mystik, umělec – malíř, autor div. hry
H(o)enl, Jan Jos. / Anselm M., 13. 11. 1694, 1696 L	* 17. 3. 1670 Ostrov, †10. 11. 1747 Stará Voda	Sg 1705, pref 1710	rektor Bílá Voda	
Heinrich, Jan / Andreas a S. Tobia, 24. 11. 1715, 4. 10. 1717, Lip.	* 2. 6. 1696 Budišov nad Budišovkou, †8. 5. 1771 Stará Voda	Pref 1738 Prof fil	rektor Bílá Voda 1743, rektor Bruntál 1749–1751	

Hoffman, Jan Antonín František / Donatus a Transfiguratione Domini, 19. 10. 1719, 1721 Lip	17. 10. 1700 Leobschicensis (Slezsko), †15. 6. 1783 Francovilla	Prof fil 1734–37	superior Kempten, VR Rastatt	polyhistor
Hofbucher (Hofbauer) / Cyprianus a S. Rosalia	*13. 1. 1642 San Bernard (Rak)	Pref. 1678, 1679		
Hollan(d), František, Ignác / Casimirus a S. Bartholomaeo, 4. 10. 1608, 1610 Lip.	*21. 4. 1671 Opava, †23. 7. 1745 Mikulov	R1700, Pref. 1701	rektor ve Slaném 1711, 1712, 13 re v Ostrově n. Ohří 1723–25	
Koblížek, Václav / Silvestr a S. Laurentio, 7. 11. 1686, 1688 L	*10. 7. 1668 Olomouc, †17. 1. 1729 Kroměříž	A, Scr 1691	VR, řádový kronikář	
König / Augustinus a S. Ambrosio, 15. 10. 1726 Lip. – 1726 Lip.	*28. 4. 1709 Schiny na Moravě, †18. 5. 1785 Litomyšl č. 70, 76/64	S, G 1737	rektor piaristických kolejí v Litomyšli 1751–1757, v Mikulově 1758–1761, v Kosmonosech 1761–1763, 28 re v Ostrově 1764–1769, v Mostě 1769–1772, v Moravské Třebové 1773, 1781	
Kreiml (Kreml), Jakub, Ignác, Josef / Ignác a S. Jacobo, 4. 5. 1681, 4. 3. 1683, Lip	*1. 5. 1662 Dolní Věstonice, †22. 3. 1732 Mikulov,	Pref, R 1695, 1696, 1697/1699	as.gen Řím 1718–24, provinciál Germania 1709–15, 1724–7, rektor 17. Mikulov 1707, 1716–8, 1728–30, Litomyšl 1698–1703, Vídeň 1704–6	M1,2
Langer Josef / Athanasius a S. Josep 20. 9. 1668, 12. 9. 1670	*25. 12. 1650 Lanškroun, †19. 3. 1711 Litomyšl	Pr, Pa 1671, 1672	rektor Lipník 1692–1700, Litomyšl 1703–05, Mikulov 1706–11	astronom, matematik, MS kr. Lip Řím, astron S41, HII270, DENES II 329.
Leinohr Melchior / Eustachius a S. Antonio, 29. 9. 1665, 1667 L	*18. 3. 1647 Horn, †21. 1. 1705 Mikulov	Pr 1676, R 1676, 1681, Pr 1687, prof teol 1679–81	rektor ve Slaném 1684–1686	filozof, teolog, HIII279

Lihl, Jan Kryštof, / Joh. A S. Christophoro, 15. 10. 1690, 1692 Lip	*20. 9. 1671 Ostrov, †8. 11. 1747 Horn	R 1706–8, pref 1709	12 re Ostrov 1716–8, 1726–7, Stará Voda 1725, Horn 1723, 1731, 1737	gramatik
Lydola, František Ferdinand / Jacobus a S. Francisco Xaverio, 28. 11. 1677, 21. 5. 1679 Lip.	*26. 9. 1655 Wittichenau (Lužice), †3. 10. 1727 Mikulov	Pr, Pa 1691	8 re Ostrov 1705, 1706	
Passler, Pavel / Sigismund a S. Paulo, 13. 11. 1678, 1680 Lip	*25. 6. 1659 Mikulov, †5. 7. 1725 Horn	pref. 1700	rektor kolej Stará Voda 1722–4	hudebník, skladatel, S53, HII589
Pauer Petr Filip / Eusebius a S. Bernardo, 8. 10. 1707, 1709 Lip	*23.1.1690 Vyškov, †10. 1. 1761 Bílá Voda		20 re Ostrov 1743–5, Kosmonosy 1746–8, Benešov 1749–51, Rastatt 1736–8, sup	
Pleban / Aurelius a S. Augustino, 15. 10. 1711, 1713 Lip.	*11. 8. 1693 Odry (Slezsko), †29. 1. 1773 Bílá Voda	R 1723–25, Pref 1727	rektor Bílá Voda 1740–42	
Podhorský (Podgorsberg), Jan / Daniel a S. Fr., 1696	*1. 4. 1677 Lublaň (Slovinsko), †27. 1. 1766 Stará Voda	Pr, Pa 1703, 1704		historik, VKOL
Polodík / Davidus s S. Carolo Boromaeo, 28. 10. 1689, 1691 L	* 29. 10. 1671 Svitavy, 7. 7. 1714	Pref	kandidát na rektory	
Posina / Leopoldus a S. Jos. Evang	*11. 11. 1659 Horn, †25. 7. 1703 Horn	Pref. 1690		
Raichhold / Vincentius a S. Joanna, 15. 10. 1690, 1692 L	22. 11. 1601 Ostrov, †29. 11. 1632	Pref 1732		
Sackl, Tomáš / Augustinus Thomas a S. Josepho, 1. 12. 1661, 21. 5. 1663	*21. 8. 1641 Hustopeče, †8. 9. 1717 Horn (Rak.)	Pref., R 1672, 1673, Prof fil 1675-77		matematik, DENES II., 585, 586
Sartorius / Leopoldus a OOSS, 29. 9. 1665, 1667 Hor	*14. 9. 1645 Guerfeld, †14. 4. 1691 Ceremeria	Pref 1685, 1688		
Schleichenost, Jan / Sebastian a S. Rocho, 1. 9. 1677, 21. 5. 1679 Lip	*20. 7. 1659 Engestein (Rak.), †1736 Ostrov		10 re Ostrov n. Ohří 1704, Stará Voda 1699, 1700	

Schubart, Jan Martin / Martin a S. Brunone, 16. 10. 1681, 1683 Lip	*24. 7. 1662 Vídeň, †27. 8. 1733 Mikulov	L 1673, Pr 1674, G 1675	rektor Vídeň 1707–1713, sup Rastatt 1715–1730	bás., spis., S51,52, HIII651, DENES II., 502
Seyer, Martin, Leopold / Silver a Theresia, 21. 10. 1706, 1708, Lip	*10. 9. 1687 Vídeň, †6. 2. 1764 Vídeň	A, Scr 1710	provinciál Germanie 1739–45, rektor Mikulov 1737–9, 1746–8, přešel do rak. provincie, sup. Löwenburk, rektor Horn, as. provinciála.	historik, učebnice*, vychovatel šlechty, M1,2
Sieg(e)l Jan / Basilius a S. Antonio, 21. 10. 1702, 21. 10. 1704 Lip	*1684 Jáchymov, †6. 6. 1754 Rastatt	1708? Instrmus Ostr (F), 2or	as.gen Řím1736–42, provinciál Germanie 1730–6, rektor Vídeň 1724–31, Rastatt 1748–54	M1
Sommer (de Sommern), Filip / Philippus a S. Theresia, 18. 10. 1703, 1705 Lip	*12. 10. 1688 Mikulov, †17. 2. 1765 Vídeň	Pref, 1723–26	rektor Kroměříž 1743–8, sup. Rychnov 1730	spisovatel, S104,105, HIII690
Spaniger, Jan / Medard a S. Procopio, 11. 11. 1685, 1687 Lip	*30. 8. 1669 Ostrov, †16. 8. 1739 Ostrov	A 1698		dramatik, S54
Staar (Stoer), Antonín / Bonaventura a S. Catharina, 11. 11. 1685, 1687 Lip	*20. 3. 1667 Ostrov, †5. 10. 1710 Mikulov	Prof fil 1699–1703	rektor Mikulov 1710	teolog, S40,41 HIII700
Steine(po)ck, Matyáš, Jos. / Mathias a S. Augustino, 24. 2. 1680, 26. 2. 1682 Lip	*16. 7. 1665 Mikulov, †8. 2. 1705 Mikulov	Pref. 1694, 1698	6 re Ostrov n. Ohří 1699–1703	
Stichenwirth, Karel / Erasmus a s. Carolo, 11. 11. 1685, 1687 Lip	*31. 12. 1666 Ostrov, †29. 8. 1728 Horn		13 re Ostrov 1719–1721, Kosmonosy 1717–8, Stará Voda 1713–6	
Strella Václav / Wenceslaus a S. Ludmila, 1666, 28. 9. 1668 Horn	*1649? Litomyšl, †29. 9. 1709 Lipník	L 1672	rektor Mikulov 1693, Strážnice 1693–8, Lipník 1704–7, Slaný 1691–2, Příbor 1701–3	
Swojšitzky, František, Jan / Tobias a S. Honorio, 5. 11. 1721, 17. 10. 1723, Lip.	*8. 4. 1702 Pelhřimov, †6. 5. 1767 Ostrov u K. V.		rektor Rastatt 1752–1761, 26 re v Ostrově n. Ohří 1761–1763	

Taschel Jacobus / Nicolaus a S. Carolo Boromaeo, 31. 9. 1668, 12. 10. 1670, L	19. 6. 1652, †25. 7. 1691 Litomyšl	1677, S, G 1678–81 R		historik, hagiolog, H II. 740
Tempes / Norbertus a S. Josepho	*21. 3. 1693 Svitavy, †7. 10. 1766 Slaný.	Pref 1739		
Teng, Fr. / Clemens a S. Philippo Ner., 30. 9. 1668, 12. 10. 1670, Lip	*17. 9. 1648 Corinthus u Klagenfurtu, †20. 1. 1705 Mikulov	Pref 1683	provinciál Germanie 1703–5, 5 re Ostrov 1687–98, sup Vídeň 1701–3	
Watzke(a), Daniel / Silvestr ab Omnibus Sanctis, 28. 10. 1729, 1731, Lip.	*20. 10. 1729 Karlovy Vary? (Thermingen), †19. 4. 1793 Stará Voda		26 re v Ostrově n. Ohří 1770–1775, rektor Bruntál 1764–1769	
Wagner, Jan, Josef / Godefrid a S. Gregorio, vot. Sol. 6. 10. 1716 Lip	*1693 Ostrov, †29. 5. 1767 Vídeň (residence in via Regia)		rektor Vídeň 1735–1739, 19 re Ostrov 1740–1742, Horn 1743–1748	
Walter, Melchior / Alexander a Nativitate BMV, 13. 9. 1637, 18. 9. 1639, Mik	*1617? Landsperk (Bav.), †19. 5. 1673 Ostrov		rektor Lipník 1650, 1653–8, Mikulov 1658–66, Litomyšl 1669–71	
Weizinger / Balthasar a S. Dionysio 1. 11. 1689, 1691 L	*23. 4. 1673 Rattendorf (Rak), †3. 1. 1736, Stará Voda	L 1694, 1695, Pref 1711. 1712, 1713, 1714		gramatik
Vojner / Edmund a S. Cypr, 1656, 11 .5. 1658 Lit	*10. 5. 1639 Lipník, †30. 1. 1700 Kroměříž	Pref. 1689, 1692	rektor Horn 1679–82	
Zaglier / Alexius a Purificatione BMV 23. 9. 1657? , †2. 2. 1660 Litomyšl	*1. 2. 1640 Horní Ruppertsdorf (Rakousko), †10. 8. 1705 Horn	Pref 1671	rektor ve Slaném 1673-1677	
Začka / Josephus a S. Joanne	*5. 3. 1645 Fulnek, †9. 10. 1696 Stará Voda	Pref. 1684		
Žalud, Vil. / Augustin a S. Jos., 28. 10. 1653 Lit, 19. 7. 1656 Lip	*kol. 1634 Kouřim, †31. 10. 1690 Neapol		sup Ostrov 1666,7	1676 v Římě

Vysvětlení zkratk k tabulkám (realie)

Názvy tříd gymnázia (Gy)

Pref - prefekt

R – rétorika (6 tř.), Po-poetika (5 tř.), S-syntax (4 tř.), G-gramatika (3 tř.), Pr-principie (2 tř.), Pa- parva (1. tř.)

Názvy tříd elementární (základní) školy (EŠ)

A – aritmetika (3 tř.), Scr – skribenda (2 tř.), L - legenda (1 tř)

Názvy tříd filozofické přípravy a vysoké školy

Lo-logika (1. tř. filoz. přípravy), Ph-physika (2. tř. filoz. přípravy), Th-theologie VŠ

Zkratky názvů míst

Mik-Mikulov, Lip-Lipník (nad Bečvou), Lit-Litomyšl, Hor. – Horn – Horn (Rakousko)

Zkratky jmen

B. M. V. - Beata Maria Virgo (a příslušné pády), D- Dominus, Deus, Fr.-František, Jac.-Jacob(us), M-Maria, MD- Mater Dei, MM – Maria Magdalena, Nat-nativitas, purif.-Purificatio, OO SS-omnibus sanctis

Další zkratky – literatura

MZA, provincie – Seznam členů řádu (Liber provinciae Germaniae pro familiis inscribendis) 1631–1724. MZA, rkp. 10.

NA, ŘPi provincie – Seznam členů řádu (Catalogus religiosorum scholarum piarum provincie Bohemiae) 1631–1940, kn. 28. – Na28

Schaller, Josef: Kurze Lebensbeschreibungen jener verstorbenen gelehrten Männer aus dem Orden der Frommen Schulen, die sich durch ihr Talent und besondere verdienste um die Literatur und Wissenschaften von der Errichtung dieses Institutes bis auf gegenwärtige Zeiten– H I.

DENES II. – Dictionario enciclopedico escolapio II. Biografias escolapios. Salamanca 1983 (= DENES II.), P – je uveden v Picanyol, Leodegarius: Rerum Latinarum scriptores ex Ordine Scholarum Piarum. Romae 1956.

H I..., H II ... – Horányi, Alexius: Scriptores Scholarum Piarum Liberaliumque artium magistri I., II. Budae 1803, 1809,

BSCZ – Biografický slovník českých zemí. Praha 2005–2012.

Fischer, Karl A. F.: Verzeichnis der Piaristen der deutschen und böhmischen Ordensprovinz. Catalogus generalis provinciae Germanicae et Bohemicae Ordinis Scholarum Piarum. München 1985 – uvádí základní údaje, které bylo nutno korigovat na základě výše uvedených archivních pramenů z Národního archivu.

N – Neumann, Augustin A.: Piaristé a český barok. Přerov 1933.

M 1 = Jižní Morava 2013 – Bartůšek, V.: Mikulovská piaristická kolej jako sídlo provincie do školských reforem Marie Terezie. Jižní Morava 2013, s. 100–130.

M 2 = Jižní Morava 2015 – Bartůšek, V.: Kdo zastupoval piaristické provinciály v letech 1725–1778. Jižní Morava 2013, s. 149–172.

Bartůšek, V.: Osmý div světa. Fenomén gymnázia v Rychnově nad Kněžnou od založení do reforem Marie Terezie s přesahy na začátek 19. století. Ústí nad Orlicí 2014.

sup – superior piaristické koleje v Ostrově

1... re... – rektori piaristické koleje v Ostrově s pořadovým číslem

bás – básník

spis – spisovatel

prof fil – profesor filosofie

prof. teol – profesor teologie

Tabulka 2

Učitelé žáků a studentů gymnázia v Ostrově 1666–1739

Rok	rétorika	Poetika	Syntax	gramatika	Principie	parva
1666						
1667						
1668	psg		P. Augustinus Žalud a S. Jos.		P. Jacobus Massauer a S. Lancea	
1669			->-		P. Philippus (L.)Affenthaller a S. Catharina, 1 or	
1670	P. Edmundus Woiner a S. Cypriano 1or		F. Chrystophorus Mess Anselmus a S. Fr. 2or		->-	
1671	->-		P Ignatius Keller a S. Michaele		F. Athanasius Langer a S. Josepho stud. Hum.	
1672	P. Augustinus Thomas Sackl a S. Josepho 1 or		->- 2.or		->-	
1673	->-		->- 1or		F. Josephus Začka a S. Joanne	
1674	P. Ignatius Keller a S. Michaele 1. or		P. (Joannes)Leopoldus Sartorius ab OOSS		F. Martinus Schubart a S. Brunone Pr 2. Or, F. Petrus Demer a Nat. BMV., Pa	
1675	P Ignatius Keller a S. Michaele 1 or		F. Martinus Schubart a S. Brunone Pr „, st ph.		F. Henricus Kutžera a S. Severino, pr. st ph. F. Petrus Demer a Nat. BMV., pa ph. St.	
1676	P. Eustachius ? a S. Antonio 1or, mus		P. Henricus Kutžera a S. Severino		P. Constantinus Keptner a BMV, 2 or	
1677	->- 1or		P. Nicolaus Taschel a S. Carolo, 2 or		F. Wolfgangus Pistel a S. Magdalena, pr., F. Laurentius a S. Joanne, rud.	
1678	F. Nicolaus Taschel a S. Carolo		F. Wolfgangus Pistel a S. Magdalena		F. Wolfgangus Pistel a S. Magdalena, pr., 2 or, F. Laurentius Petrasius a S. Joanne HK, rud	

1679	P. -,-	P. Theodosius a S. Catharina	F. Wolfgangus Pistela S. Magdalena, pr., pa, 2or + P. Fridericus Gelrich a S. Barbara, rud.
1680	-,-	-,- th aud	P. Lucas Casparides a Jesu Maria, pr., St th., F. Lambertus a S. Joa, rud St th
1681	-,-	-,-	P. Lucas Casparides a Jesu Maria, pr., St th.,
1682	P. Edmundus Woiner a S. Cypriano	F. Paulus Zindl a S. Ernesto	P. Lucas Casparides a Jesu Maria, pr., P. Mansuetus Greg a S. Joanne , rud.
1683	-,- 1 or	-,-	P. Wolfgangus Pistel a S. Magdalena, pr., , 2or, F. Sebastianus Scheichenost a S. Rocho Pa
1684	P. Bruno Bötticer a S. Ignatio	P. Theodorus Schwo(a) b a S. Catharina	P. Wolfgangus Pistel a S. Magdalena, pr., F. Conradus Grim a Pass. Dom., ru, 2 or
1685	P. Edmundus Woiner a S. Cypriano	F. Vitus Gint(l)er a S. Modesto, 1 or	P. Guilhelmus Pistel a S. Cathar, princ. 2 or, P. Wolfgangus Pistel a S. Magdalena, rud.,
1686	P. Edmundus Woiner a S. Cypriano	P. Ludovicus? a S. Joanne	P. Guilhelmus Mayloth a S. Cathar, princ. 1 or, P. Bernardinus Ružička a S. Ant, rudim, voc mus
1687	-,-	P. Ludovicus Kirchnert a S. Francisco, reg. Chor	P. Bernardinus Ružička a S. Ant, princ., voc mus P. Ferdinandus Durst ab OO.SS., rudim 2. or
1688	P. Laurentius Petrasius a S. Joh. Bapt., 1 or	P. Ferdinandus Durst ab OO.SS.,	F. Mathaeus Zaphel a S. Prancisco
1689	-,-	P. Narcisus Grub(n)er a Conc. BMV	F. Phillipus Büttner a S. Jacobo, princ. 2or.,
1690	-,-	P. Conradus Grim a Pass D. 1 or	P. Narcisus Grub(n)erra Conc. BMV
1691	P. Conradus Grim a Pass. Dom.	P. Sebastianus Schleichenost a S. Rocho	P. Jacobus Lydola a S. Fr. Xav, princ., F. Mauritius Ponner a S. Tobia, rud. 2. Or
1692	P. Mathia Steinpeck s Josephus a S. Augustino	-,-	F. Christianus Brix a S. Nom. Mar, pr. 1or, F. Christophorus a S. Pantal, pa 2or
1693	-,-	F. Bonaventura Staar a S. Catharina 1 or	F. Cristianus Brix a SS. Nom. Mar, princ., 1 or, F. Ambrosius Wolf a S. Cecilia, rud.

1694	P. Ignatius Kreiml a S. Jacobo	P. Sigismundus Pasler a S. Paulo	F. Georgius Praller a S. Joanne, rud.
1695	P. Ignatius Kreimla S. Jacobo	P. Mauritius Ponner a S. Tobia	„-“
1696	P. Sigismundus Pasler a S. Paulo	P. Bonaventura Staar a S. Catharina	P. Theodosius? a Matre Jesu, pr., P. Chystophorus Schod a S. Pantaleone, ru 2. Or
1697	P. Aegidius Hecht a S. Ferdinando, reg. chori	P. Bonaventura Staar a S. Cath., 1. Or	P. Theodosius? a Matre Jesu, pr., P. Chystophorus Schoda S. Pantaleone, ru 2. Or
1698	„-“	P. Erasmus Steinwirth a S. Carolo	P. Vincentius a S. Johanna, pr., P. Joannes a S. Chrystophoru, ru 2. or
1699	P. Philippus Kreiml a S. Jacobo	„-“	P. Vincentius Reichhold a S. Johanna, pr., 2 or, P. Recharodus Leiner a Jesu, ru
1700	P. Casimirus Holan a S. Bartholomaeo	P. Gregorius Eisenkolb a S. Martino	P. Felix Hipman a S. Mathia, pr. St ph.,
1701	P. Georgius Eisenkolb a S. Martino	P. Mauritius Ponner a S. Tobia	P. Felix a S. Mathia, pr. St ph., P. Richardus a Jesu, pa, st ph.
1702	P. Georgius a S. Martino	P. Mauritius Ponner a S. Tobia	P. Nicolaus Prückner a S. Jacobo, pr., P. Daniel a S. Jacobo, pr., P. Nicolaus a S. Francisco, ru, st ph.
1703	P. Davidus Polodik a S. Carolo	„-“	P. Daniel Podgorski a S. Francisco, pr., st phil., F. Alexius Alexi a S. Andrea, pa, 2 or, st, ph.,
1704	P. Erasmus Steichenwirtha S. Carolo	P. Joannes Lihl a S. Christophoro	P. Daniel Podhorski a S. Francisco, pr., , F. Antonius Höffer a Matre Dei, pa
1705	P. Medardus Spaniger a S. Procopio	P. Anselmus Henl a S. Maria	P. Antonius Höffer a Matre Dei, pr., F. Rafael Petrusch a Matre Dei, pa
1706	P. Joanes Lihl a S. Chistophoro	P. Eduardus Zinner a S. Antonio	P. Damianus Majer a S. Josephp, pr, 1 or, P. Venentius a S. Barbara, pa
1707	„-“	„-“	P. Damianus Majer a S. Josephp, pr. 1. Or, P. Michael Daisinger a S. Ursula, pa 2. or
1708	„-“	P. Ernestus Keill a S. Joanne	P. Fulgentius a S. Augustino, P. Raphael Petrusch a MD pa,
1709	P. Anselmus Henl a Matre Dei	P. Antonius Höfer a S. Maria	P. Reginaldus Marek a S. Jos, pr. 1 or

1710	P. Alexander Schindler a S. Vincentio	P. Leopoldus Medl a S. Laurentio	P. Bruno Habarsack a S. Aloysio, pr 1 or, P. Antonius Grafa S. Leopoldo, pa
1711	-,-	-,-	P. Adalbertus a SPhilippo, pr., P. Osvaldus Richter a S Cecilia, pa, eg, chori
1712	P. Nicolaus Prückner a S. Jacobo	P. Norbertus Schildner a M. Gratianam	P. Engelbertus Rayberger a S. Francisco, pr. P. Osvaldus Richter a S Cecilia, pa, eg, chori
1713	P. Leopoldus Medla S. Laurentio	P. Venantius Hanl aS.Barbara	P. Antonius Graf a S. Leopoldo, pr, P. Ferdinandus Miitl aS, Philippo, pa 2. or
1714	-,-	-,-	-,-
1715	P. Basilius Siegel a S. Antonio	P. Antonius Graf a S. Leopoldo	P. Robertus Riedl aS. Philippo, pr, P.
1716	-,-	P. Fulgentius Markl a S. Augustino	P. Robertus Riedl aS. Philippo, pr, P., Glycerius Becher a MD, pa
1717	P. Fulgentius Markl a S. Augustino	P. Robertus Riedl aS. Philippo	P. Philibertus Hardt a S. Bernardo, pr., P Silverius Seyer a S. Theresia
1718	P. Bruno Habarsack a S. Aloysio	P. Philibertus Hardta S. Bernardo	P. Silverius Seyer a S. Teresia
1719	-,-	-,-	P. Emanuel Mozani aS. Norberto, pr, P. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino, pa
1720	P. Henricus Casper S.Wenceslao	P. Emanuel Mozani a S. Norberto	P. Aurelius Pleban a S. Augustino, pr., P. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino, pa
1721	-,-	-,-	P. Aurelius Plebana S Augustino, pr., P. Aurelius a S Jacobo, pa
1722	P. Amadeus Schustera S. Josepho	P. Thaddaeus a S. Ferdinando	P. Joachimus Rosenbaum a BMV pr., P. Celestinus Hammer a S. Jacobo, pa, instr. Mus.
1723	P. Aurelius Plebana S Augustino	P. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino	P. Joachimus Rosenbaum a BMV pr
1724	-,-	P. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino	P. Joachimus Rosenbaum a BMV pr
1725	P. Aurelius Pleban a S. Augustino	P. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino	P. Joachimus Rosenbaum a BMV pr, P. Julius a S. Adriano, pr.. P. Cynrlus Stodůlkaa S. Brunone, pa

1726	P. Joannes? a S. Constantino	-,-	P. Cyrnlus Stodůlka a S. Brunone, pr., P. Franciscus a S. Philippo, pa
1727	P. Liborius a S. Beatrice	-,-	P. Andreas Heinrich a S. Tobia, pr., I. Or, Victor a S. Antonio, ru
1728	P. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino	P. Andreas Heinrich a S. Tobia, 1 or	P. Victor Wo(a)lner a S. Antonio, pr., P. Barnabas a S. Paulo, pa
1729	P. Andreas Heinrich a S. Tobia	P. Victor a S. Antonio	P. Coelestinus Hammer a S. Jacobo, pr., 2 or, P. Bernardus a S. Vincentio, pa
1730	-,-	P. Cyprianus Scha(o)ck a S. Justina	P. Leo Kremnitzer a S. Cruce, pr., P. Camillus Hatzinger a Present. BMV, pa
1731	P. Donatus a Transfiguratione Hoffmann Domini	-,-	-,-
1732	-,-	P. Leo Kremnitzer a S. Cruce	P. Camillus Rosenbaum a Present. BMV, pr., P. Thobias a S. Honophrio, pa
1733	P. CastulusRichter ab Imac. Concep. BMV	P. Camillus Hatzinger a Present. BMV, 1 or	P. Sismundus Miebes S. Vito, pr., P. Casianus a S Scholastica, pa
1734	P. Candidus Minikati a Purificatione BM	-,-	P. Theodorus Grebner a S. Victoria, pr., P. Casianus a S Scholastica, pa, 2 or
1735	-,-	P. Theodorus Grebner a S. Victoria, 1 or	P. Renatus Rauch a S. Adolpho, pr., Conradus ab Ass., pa
1736	P. Camillus Rosenbaum a Present. BMV	P. Ludovicus Villacoudd a S. Anna, 1 or	P. Augustunus Hüttisch a S. Ambrosio, pr., 2 or, Conradus Müller ab Assump. BMV, pa, st phil.
1737	P. Julius Poltzer a S. Adriano	P. Augustunus Hüttisch a S. Ambrosio, 1 or	P. Bonifacius Wlček a S. Carolo, pr. 20or, F. Ladislaus a S. Laurentio, pa
1738	-,-	-,-	P. Bonifacius Wlček a S. Carolo, pr., F. Josephus Pauer a BMV, pa, 20or
1739	P. Sigmundus Miebes a S. Vito	P. Joannes Lobinger Nepomucenus a Matre Dei, 1. Or	F. Jacobus Ernestus Klapper a Visitatione BVM

Tabulka 3

Učitelé žáků a studentů elementárních škol v Ostrově v letech 1666–1739

Rok	aritmetika		skribenda	Legenda
	major	minor		
1666	F. Stephanus Lu(á)ska S. Friderico			
1667	-,-			
1668	-,-			
1669	-,-			
1670	-,-			F. Remigius Richter a S. Hieronymo
1671	P. Christianus Passino a S. Paulo			F. Henricus Kutžera a S, Severino
1672	P. Joannes Claudius a M. Aegyptica			F. Venceslaus Strella a S.Ludmila, st. ph
1673	F. Stephanus Lu(á)ska a S. Frederico, oec.			F. Martinus Schubart a S. Brunone
1674	-,-			F. Theodorus Elsasser a S. Catharina
1675	-,-			F. Fridericus Gelrich a S. Barbara, st ph
1676	P. Cyprianus a Hofbucker S. Rosalia, oec.			F Lucas Casparides a Jesu, F. Lucas ? a Joe. Bapta
1677	-,-			F. Fridericus Gerlich a S. Barbara
1678	-,-F. Benedictus Fiessl a S. Rosalia, adj.			F. Leopoldus Posina a S. Joe
1679	P. Dominicus ? a S. Philippo Nerio		F. Georgius Pelican a S. Mansueto	-,-
1680	F. Cornelius Feyer a S. Henrico, Th. aud		P -,-, st th	F. Franciscus Freismueth a Nativ. BMV
1681	-,-		-,-	-,-
1682	F. Stephanus Lu(á)ska a S. Friderico, laic		-,-	F. Sebasianus Schleichenost a S. Rocho
1683	-,-		F. Mansuetus Greg a S. Joanne	F. Joachimus Bartsch a S. Adalberto
1684	P. Ludovicus Kirchner a S. Francisco		F. Joachimus Bartsch a S. Adalberto	P. Mathyas Steipeck a S. Augustino
1685	P. Cyrinus a S. Rosaria		F. Mathyas Steinpeck a S, Josepho	F. Bernardinus Růžička-Rosacius a S. Antonio
1686	F. Sigismundus Pasler a S. Paulo			F. Mansuetus ? a S, Fr X
1687	-,-			-,-
1688	P. Samuel Cyprian de Lubussa a Matre Dei		P. Guilelmus Mayloth a S. Catharina	F. Christianus Brix a SS. Nom. Mariae
1689	P. Jobus Strammer a S. Cruce			F. Franciscus Sacrista, 2 or
1690	-,-			-,-
1691	F. Silvester Koblížek a S. Laurentio			F. Stephanus Katzaur a S. Remigio
1692	P. Jobus Strammer a S. Cruce			F. Ambrosius Wolf a S. Cecilia
1693	P. Sigismundus Pasler a S. Paulo			

1694	P. Sebastianus Scheichenost a S. Rocho, P. Mauritius a S. Tobia, adj. scr.		F. Balthasarus Wainger a S. Dionysio
1695	P. Theodosius Arnould a Matre Jesu, ar , F. Vincentius Renchhold a S. Joanna, scr, adj ar		F. Balthasar Waizinger a S. Dionisio S. Onuphrio
1696	P. Erasmus Stichenwirth a S. Carolo		F. Simo Pirner a S. Paulo
1697	-,-		-,-
1698	P. Bonifacius Grien a S. Antonino		F. Richardus Leiner a Jesu
1699	P. Anselmus Henl a S. Maria, nezaps. scr		F. Daniel a S. Francisco
1700	P. Augustinus Zewisch a S. Adalberto		F. Nicolaus Prückner a S. Jacobo, 2 or
1701	-,-		P. Adrianus Beer a S. Antonio
1702	-,- prof		F. Leopoldus Antonius Omer a Jesu Maria
1703	F. Antonius Höfer a Matre Dei, st. phil	F. Alexandrus Schindler a S. Vincentio, st. ph	F. Stephanus Hornick a S. Sigismundo, st. ph
1704	P. Augustinus Zewisch a S. Adalberto, prof	F. Rafael Petrusch a Matre Dei	P. Leopoldus Antonius Omer a Jesu Maria
1705	P. Eduardus Zin(m)er a S. Antonio	F. Ildephonsus Pauker a S. Andrea, 2 or	F. .. Anastasius Straucher a BMV
1706	P. Romualdus Bibus Habersack a S. Joanne, prof	F. Bruno Habersack a S. Aloisio, 2 or	F. Antonius Graf a S. Leopoldo
1707	F. Coelestinus Ruther a S. Antonio	-,-	-,-
1708	P. Richardus Leiner a Jesu	P. .. Anastasius Straucher a BMV	F. Theobaldus Böhm a S. Francisco
1709	F. Justinisnus Griesbacher a Presentatione BMV	F. Anastasius Straucher a BMV	F. Philibertus Hardt (Scharf) a S. Bernardo
1710	F. Silverius Seyer a S Theresia, 2 or		P. Norbertus a S. Philippo
1711	P. Julianus Veigitzek a S. Paulo, -,-, adj, 2 or		F. Hilarius Bockkisch a S. Susana
1712	P. Richardus Leiner a Jesu, P. Glycerius Becher a Matre Dei, adj, 2 or		F. Philibertus Hardt (Scharf) a S. Bernardo
1713	P. Richardus Leiner a Jesu,	P. Glycerius Becher a Matre Dei,	F. Faustinus Blaha a S. Francisco
1714	-,-	-,-	-,-
1715	P. Aloysius Amon a Matre Dei		F. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino 2 or
1716	-,-		F. Xaverius Tüllez ^a a S. Ludovico, 2 or
1717	Joachymus Rosenbaum a BMV		F. Stephanus Grimm a S. Anna 2 or
1718	P. Faustinus Blaha a S. Francisco		F. Dominicus Niesse ^a a S. Francisco
1719	P. Aurelius Pleban a S. Augustino		F. Agapidus Franciscus Hofbauer a S. Gabriele 2. or

1720	P. Glycerius Becher a Matre Dei	F. Agapidus Hofbauer a S. Gabriele, 2 or	F. Blasius Dresler a S. Ottilia
1721	F. Blasius Dresler a S. Ottilia		F. Victor Wa(o)uner a S. Antonio, 2 or
1722	F. Tiburtius Knoll a S. Valeriano		F. Cyprrianus Sack a S. Justina, 2 or
1723	P. Ambrosius Hüttisch a S. Augustino		F. Coelestinus Ruther a S. Jacobo
1724	P. Antonius Carl a S. Christophoro, F. Cyriacus Stodůlka a S. Brunone, adj. scr.		F. Pantaleon Aunach a S. M Lauretana
1725	P. Antonius Carl a S. Christophoro		F. Nicolaus Herbst a S. Martino
1726	F. Tiburtius Tempes S. Valeriano, 2 or, P Gycerius Becher a M., D, adj org		F. Camillus Hatzinger? a Presentatione? BMV
1727	P. Christinus German a S. Cecilia		Josephus Landin a S. Clemente, 2. or
1728	P. Antonius Carla S. Christophoro		P. Coelestinus Hammer a S. Jacobo, 2 or
1729	-,-		Camillus Hatzinger a Pies. BMV
1730	P. Aloisius Amon a Matre Dei		P. Panthaleon Kayser a S. Maria
1731	P. Michael Kreiml a S. Sebastiano		P. Thobias Svojšitský a S. Honorio, 2 or
1732	-,-		P. Casianus ? a S. Scholastica, 2 or
1733	-,-		F. Procopius? a S. Henrico
1734	P. Adamus Tafner a S. Jacobo		Thomas Weber a S. Joanne Evang.
1735	F. Ladislaus Lemmenroth a Laurentio, St ph		F. Theodosius Stifta S. Anna, St ph.
1736	-,-		Stanislaus Dürlebenbach a S. Joanne Nep. St ph.
1737	P. Cyriacus Stodůlka a S. Brunone, prof		P. Lucas a S. Barbara, st. ph, 2 or
1738	P. Jacobus Čamlr a S. Henrico		F. Constantinus Kroc a Purif. BMV
1739	-,-		F. Gelasius Dobner a S. Catharina, 2 or

Doplňky k vysvětlivkám i pro tab. 2

adj – pomocník

st ph – student filozofie

st th – student teologie

org – varhaník

1 or, 2 or – 1. 2. oratoř

Tabulka 4

Přehled studentů z Ostrova přijatých do piaristického řádu 1666–1739

Č.	Civilní jm	Řádové jm	Narození	Obláčka	Slib	Nejv. fce	Úmrtí	Pozn./str. v cat
1	Joef Ant. Sisner	P. Jeremias a S. Andrea	9. 1. 1654	14. 5. 1674	Odesl. 1675	--	--	10
2	František Böttlinsher	P. Beno a S. Ignatio	1654	6. 10. 1671	4. 10. 1673		17. 8. 1709 Mik	9
3	Antonín František Bittner	P. Philippua a S. Jacobo	9. 9. 1664	18. 10. 1682	18. 10. 1684	T're Ostr	20. 1. 1729 Kroměříž	12

4	Pantaleon C. Paninger	P. Maqardus a S. Procopio	16. 12. 1669	11. 11. 1685	11. 11. 1687		16. 8. 1737 Slaný	13
5	Jacobus Martinus Hippmann	P. Felix a S. Mathia	7. 8. 1671	28. 10. 1689	28. 10. 1691		12. 3. 1713	14
6	Josef Vojtěch Zewisch	P. August a S. Adalberto	24. 8. 1672	„-“	„-“		12. 2. 1724 Ostr.	15
7	Jan Martin Eisenkolb	P. Gregorius a S. Martino	6. 10. 1672	„-“	„-“	T1 7 re Ostr 1710-5	12. 4. 1742 Stará Voda	15
8	Georgius Reichhold	P. Vincentius a S. Joanne	20. 9. 1671	15. 10. 1690	15. 10. 1692		8. 11. 1747 Horn	15
9	Joh. Maxmil. Scheiner	P. Martinus a S. Bricio	11. 11. 1674	21. 10. 1691	21. 10. 1693		8. 2. 1716 Příbor	15
10	František Tteodor Leiner	P. Richardus a Jesu	14. 3. 1676	21. 10. 1694	21. 10. 1696		13. 2. 1726	17
11	Jan Josef Hönl	P. Jaroslaus a Matre Dei I	17. 3. 1677	„-“	„-“	T1 Re BV	10. 11. 1749 Ostr	17
12	Leopold Graff	P. Augustinus a S. Leopoldo	1. 9. 1685	20. 9. 1703	20. 9. 1705	T1 re Ostr	30. 6. 1767 Ostr	18
13	Joh. Fr. Haffner	P. Raymundus a S. Felice	2. 9. 1690	8. 10. 1709	15. 10. 1711		10. 5. 1760 Kirchberg Štýrsko	25
14	Jan Josef Wagner	P. Godefridus a S. Georgio	1694	6. 10. 1714	6. 10. 1716		22. 5. 1764 Stará Voda	25
15	Joannes Wirkner	P. Januarius a Circumcissione Domini	2. 3. 1698	19. 10. 1719	19. 10. 1721		8. 9. 1749 Mik	28
16	Cornelius Miebes	P. Simon a S. Vito	1705	6. 10. 1725	7. 10. 1727		24. 11. 1765 Kirchberg	30
17	Josef Stumpf	P. Richardus a S. Josepho	11. 10. 1704	15. 10. 1726	15. 10. 1728		19. 2. 1778 Ostr	31
18	Johannes Damascenus Lihl	P. Crescentius a S. Jacobo	18.2. 1721	13. 10. 1737	13. 10. 1739		14. 5. 1800 Ostr	35

Vysvětlivky: Ostr – Ostrov, Mik – Mikulov, Lip – Lipník, Podol. – Podolinec, Stráž – Strážnice, St. Voda – Stará Voda, Odesl.= odeslán z řádu, Re – rektor, str. v = strana, cat. = folio v NA, ŘPi provincie, Seznam členů řádu (Catalogus religiosorum scholarum piarum provincie Bohemiae) 1631–1940., kn. 28.

Tabulka 5

Přehled počtu žáků piaristických škol v Ostrově v letech 1666–1739

ŠR	C	G	R	Po	S	G	P	Pa1	Pa2	EŠ	A1	A2	S	L
1705	243	116	11	15	15	18	23	24		127	41		31	55
1706	242	144	18	15	17	29	17	48		98	22		33	43

1707	228	130	18	12	25	19	27	23/6pp	98	25/8pp	20	45
1708	220	133	16	16/3pp	20	26	28	24	87	25	29	33
1709	231	108	18/pp3	15	21	15	15	24	123	26	57	40
1710	186	104	15	14	14	18	19	24	82	27	20	35
1711	219	98	15	13	12	12	16	30/5pp	74	16	30	28
1712	246	125	16	12	17	19	22	39	121	28	54	39
1713	244	131	14	15	19	19	26	38	113	21	57	35
1714	263	156	24	18	22	19	26	47	107	27	48	32
1715	325	162	15	14	18	22	41	52	163	22	70	71
1716	320	165	12	15	20	29	39	50	155	22	74	59
1717	361	161	23	18	29	29	30	19/13	200	125	33	42
1718	235	159	29	24	28	27	24	27	76	24	29	2
1719	214	121	17	16	16	15	15	42	93	25	30	38
1720	208	114	12	17	17	10	25	33	94	19	36	39
1721	234	132	20	12	14	20	23	43	102	21	52	29
1722	188	102	9	7	15	18	24	29	86	24	21	41
1723	263	137	15	16	21	19	30	36	126	26	55	47
1724	233	140	15	17	18	20	27	43	93	23	35	35
1725	278	151	22	16	20	18	38	37	127	26	51	50
1726	206	122	18	16	16	23	27	22	84	21	33	30
1727	178	104	13	12	22	26	15	16	74	15	37	22
1728	201	115	12	16	17	20	22	28	86	10/7	47	22
1729	200	138	15	12	19	16	32	44	62	7/5	47	22
1730	220	148	22	15	15	25	28	43	72	11	22	39
1731	318	208	19	21	32	39	45	52	110	28	39	43
1732	298	220	19	30	54	34	42	41	78	12	22	44
1733	286	200	34	23	33	38	32	40	86	29	23	34
1734	231	169	22	27	36	30	24	30	62	20	23	19
1735	234	146	26	21	26	20	27	26	88	19	33	36
1736	247	131	20	18	18	21	22	32	113	40	38	35
1737	146	86	18	11	12	14	15	16	60	14	14	32
1738	152	97	11	11	15	15	16	29	55	15	40	¹¹⁵
1739	184	116	15	14	16	16	28	27	68	13	26	29

Názvy tříd v záhlaví viz vysvětlivky Příloha 1, C = celkem, G = gymnázium, EŠ = elementární škola, pp – příchod na studia po Velikonocích

115 Uveden součet posledních dvou let jako 40.

Die Geschichte des Piaristenkollegs zu Schlackenwerth 1666–1739

Eines der ältesten Piaristenkollegs war das in Schlackenwerth. Es handelte sich um die dritte Stiftung und das erste Kolleg in der Region, die überwiegend von der deutschsprachigen Bevölkerung bewohnt wurde. Insgesamt handelte es sich um das siebte Haus, das die Piaristen in der mitteleuropäischen Provinz Germania gestiftet haben. Das Kolleg wurde im Jahr 1666 gegründet. Seine Geschichte in der ersten Entwicklungsphase (bis 1778) lässt sich in drei Etappen teilen. In der ersten Etappe wird das Schicksal des Piaristenhauses und der Schulen im 17. Jahrhundert beschrieben, die zweite Etappe betrifft die Wirkung der Schulen in der 1. Hälfte des 18. Jahrhunderts, und die dritte Etappe bezieht sich auf die 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts und die Bildungsreformen der österreichischen Herrscherin Maria Theresia. Infolge dieser Reformen wurde das Gymnasialunterricht in Schlackenwerth eingestellt, wobei nur die reformierten Hauptschulen, also die Linie der Elementarschulen, gefördert wurden.

Die Erforschung der beiden ersten Phasen des Piaristenkollegs zu Schlackenwerth in der zweiten Hälfte des 17. und ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts zeigt, wie bedeutend das Kolleg für die Region am Fuße des Erzgebirges war, indem es eine Lücke im Netz der Gymnasien in einem relativ dicht bewohnten Grenzgebiet Böhmens füllte. Das Kolleg konnte an die frühere Hauslehrer- und Hauserziehertradition anknüpfen, die unter anderem in Karlovy Vary / Karlsbad und Joachimsthal belegt ist. Vielen Einwohnern wurde dadurch der Weg zur Ausbildung in einer anderen, kulturentwickelten Region vermittelt. Für die Piaristen galt es unter anderem für die Region von Mikulov / Nikolsburg, mit der die Piaristenschulen in Schlackenwerth in einem engen Kontakt standen. Manche Piaristen aus Schlackenwerth wurden Rektoren am Piaristenkolleg in Nikolsburg. Einige der Rektoren in Schlackenwerth waren zuvor wiederum Assistenten der Provinziale in Nikolsburg. Die Gründung des Kollegs zu Schlackenwerth war gedacht unter anderem als eine Basis für die weitere Ausbreitung der Ordenskollegs. Diese Bemühung fand bei den Versuchen um die Gründung eines Piaristenkollegs in Prag weniger Niederschlag, durch die Gründung des Kollegs in Rastatt wurde aber der Weg für Verbreitung der Piaristenkollegs in Westeuropa geöffnet.

History of Piarist College in Ostrov 1666–1739

One of the oldest Piarist Colleges in Bohemia was the one in Ostrov nad Ohří (Schlackenwerth). It was the third foundation and the first college that worked in a region with mostly German-speaking population. In total, it was the seventh house founded by Piarists in the Central European province Germania, the foundation took place in 1666. After the successful foundation, the history of college in its first stage (up to 1778) can be divided into three periods, the first being the history of the Piarist House in the 17th century, the next touches upon the working of the school in the first half of the 18th century, and the third period falls into the latter half of the

same century with the school reforms of the Austrian ruler Maria Theresia when the grammar classes in Ostrov were disbanded and only the elementary classes were kept in the form of the reformed main school.

The study of the two time periods of the Piarist College in Ostrov in the latter half of the 17th and the first half of the 18th century shows its major importance for the Krušné Hory Region. The college filled the gap in the grammar schools network in a relatively densely populated border region of Bohemia. It could follow up to the past traditions of the local education facilities, both in Karlovy Vary (Karlsbad) and in Jáchymov (Joachimsthal). For many inhabitants of the region, the school opened the possibility of the journey after education to distant, culturally well-developed regions such as the one in Mikulov, which stood in close relation to the Ostrov Piarist House. Some Piarists from Ostrov became the rectors of the Piarist College in Mikulov. Some of the Ostrov rectors were assistants to the Mikulov provincials. The foundation of the college in Ostrov was also meant as a support base for the further promotion of Piarist Colleges. Although this did not apply fully for the attempts in founding the Piarist College in Prague, it opened the way, through the foundation of College in Rastatt, to promote the Piarist Colleges in Western Europe.